

Eesti elanike piiriülesed ostud Lätist 2018. aastal

Märts 2019

Aruande koostaja: Elmar Orro

Töögrupp: Lia Lepane, Marje Josing, Mati Reiman, Viivika Savina, Ingrid Niklus, Eva Priedenthal

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

tel 6681242

E-post: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Töö tellija: Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

Sissejuhatus

Eestis algas kiirem alkoholiaktsiisi tõus 2015. aastal kui sellel ja järgmiselgi aastal kasvas aktsiisimäär 15%. Selle tulemusel suurenesid märgatavalt ka alkohoolsete jookide jaehinnad ja tekkis oluline jaehindade erinevus Lätiga. Ettevõtjad nägid siin ärivõimalust ja rajasid Läti poolele riigipiiri äärde alkoholikauplusi. Eestiga võrreldes oluliselt väiksemad aktsiisimäärad koos vastloodud kaupluste madalate juurdehindlustega lubasid alkohoolseid jooke müüa hinnaga, mis Eestiga võrreldes olid märgatavalt odavamad. Kui lisada siia olukorda rõhutav laialdane meediakajastus, siis olidki 2016. aastaks loodud eeldused aktiivse piiriülese alkoholikaubanduse tekkeks. Kui alguses kujunes Lätiga suuremaks just kange alkoholi aktsiisivahe ja sellega koos ka jaehindade erinevus, siis 2017. aastal 87% tõusnud õlleaktsiis ja 60% kasvanud lahjade kääritatud jookide aktsiis mõjutas märgatavalt ka nende joogigruppide hinnaerinevusi ja Läti piiripoodidest ostmise aktiivsust.

2016-2018.a on eestimaalaste ostud Lätist aasta – aastalt kasvanud ja alkohoolsete jookide müük Eesti siseturul vähenenud.

Loodetud suurt maksulaekumise kasvu aktsiisitõus kaasa ei toonud ning 2019.a RM poolt prognoositud maksulaekumine on üsna sarnane 2015.a maksulaekumisega.

Alkoholi ja tubakatoodete tarbimise analüüsis on oluline hinnata eestimaalaste oste välismaalt ja välismaalaste oste Eestis. EKI on kolm aastat läbi viinud Läti piirikaubanduse mahu hindamise uuringut. Uuring tugineb järgnevatele infoallikatele: aktsiisilaekumiste analüüs Eestis ja Lätis, jaehinnavaatlused Eestis ja Lätis, ekspertintervjuud tootjate ja jaekaupmeestega, MTA andmete analüüs, elanike küsitlus. EKI viis 2018. aasta detsembris Eesti elanike hulgas läbi piirikaubanduse alase küsitluse. Küsitlus viidi läbi posti + web küsitluse teel ja kokku vastas 1029 elanikku vanuses 18-74 eluaastat. Vastanute jaotus peamistes sotsiaal-demograafilistes gruppides vastab Eesti täiskasvanud elanike struktuurile. Küsitluses uuriti, millised on elanike kokkupuuted Läti piirikaubandusega, kas ja kui sageli käidi 2018. aastal Lätist alkoholi ostmas, millist alkoholi kaasa osteti ning kui palju ostudeks raha kulutati. Antud uuring on vajalik Eesti elanike tarbimismahtude väljaselgitamiseks.

Peale alkoholiostude küsiti elanikelt ka teiste kaupade ostmise kohta Lätist ning plaanide kohta kaupu Lätti ostma minna 2019. aastal. Kuna analoogiline küsitlus viidi läbi ka 2016. ja 2017. aasta lõpul, siis tuuakse antud analüüsis välja võrdlused viimase kolme aasta jooksul toimunud muutustest elanike ostukäitumises.

Alkoholi tarbimine Eestis

2016. ja 2017.a

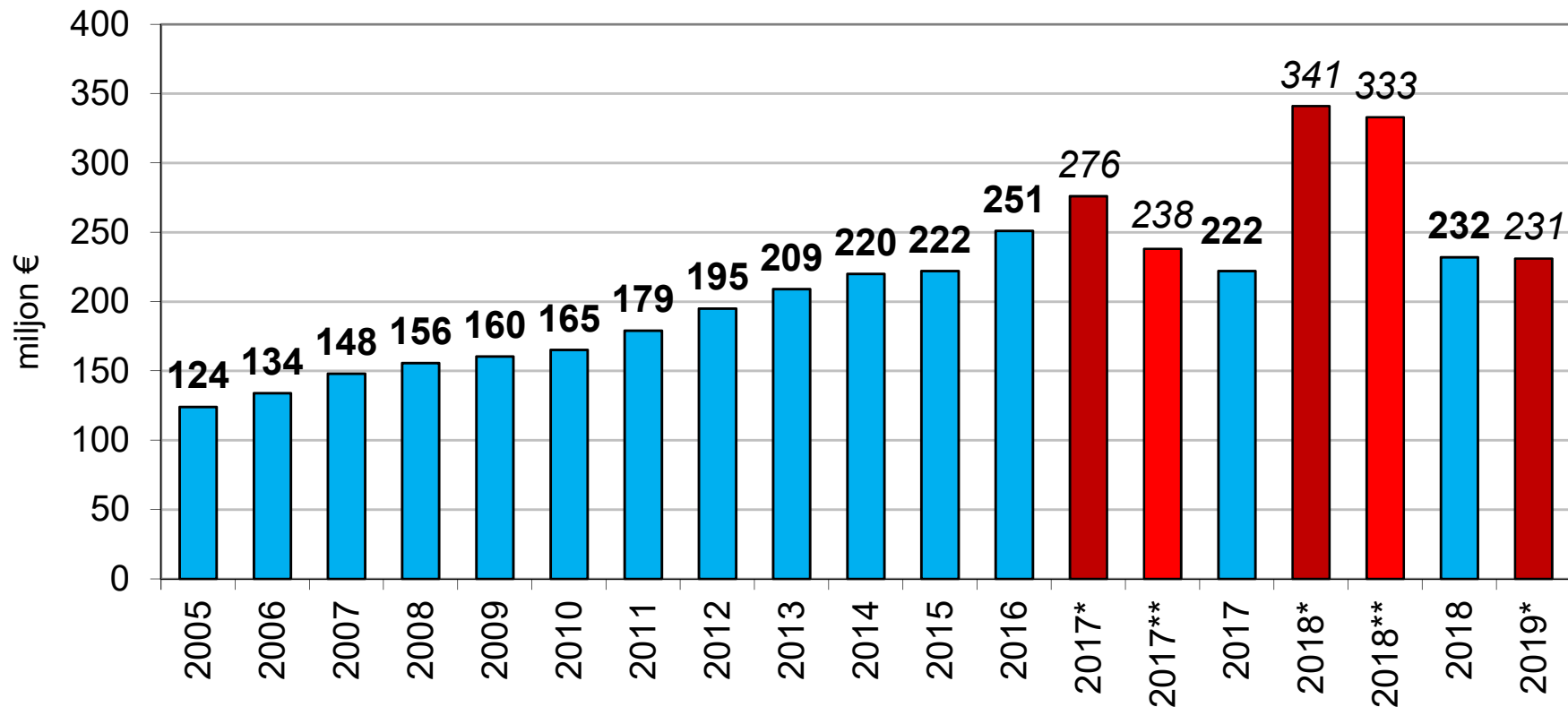
(liitrit täiskasvanud (15+) elaniku kohta 100%-lises alkoholisisalduses)

		<u>2016</u>	<u>2017</u>	
• Legaalne müük*	+	15,6	13,0	
• Illegaalne müük (salaviin)	+	0,5	0,5	
• Välismaalt ostetud	+	0,8	2,6	s.h. Läti 2,0
• Välisturistide kaasaostud	-	5,5	4,6	
• Välisturistide tarbimine Eestis	-	1,2	1,2	
• Kokku tarbimine	=	10,2	10,3	

* Legaalne müük = toodang + import - eksport

Alkoholi aktsiisitulud (miljon €)

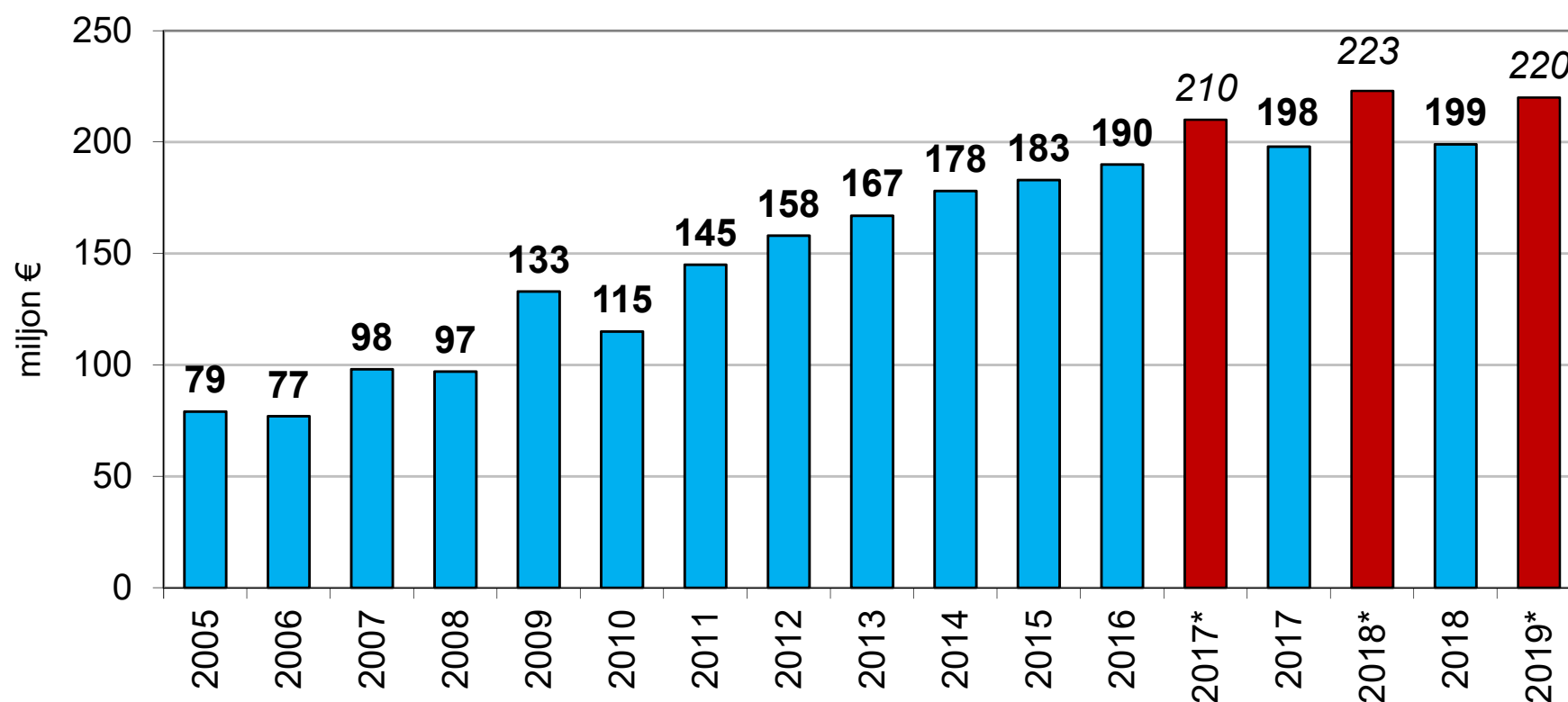
Alates 2015. aastast on alkoholi aktsiisimäär kasvanud õllel 2,7 korda, lahjadel kääritatud jookidel 2,3 korda, veinidel 1,8 korda ja kangel alkoholil 1,5 korda. Alkoholiaktsiisi laekus 2018. aastal võrreldes 2015. aastaga vaid 12% enam.

Rahandusministeerium * prognoos ** korrigeeritud prognoos;
Alates 2017. aastast tekkepõhine aruandlus, eelnevad aastad kassapõhine aruandlus

Tubaka aktsiisitulud (miljon €)

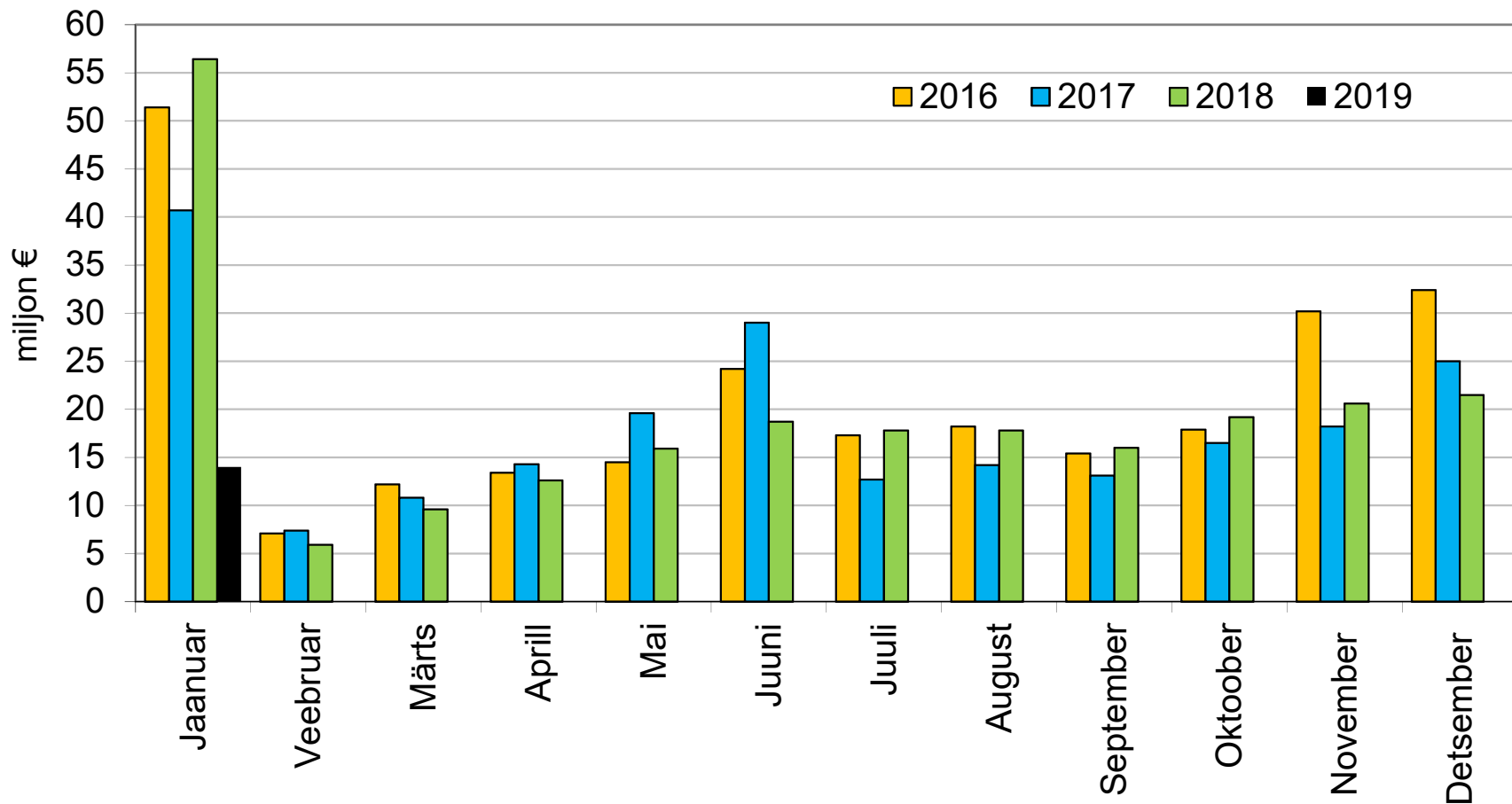
2019. aasta märtsis maksis Eesti Super Alko kaupluses Marlboro Red sigaretiplokk (10 pakki) 45.50 € ja L&M Blue Label sigaretiplokk 42.00 €. Läti Super Alko kaupluses olid hinnad vastavalt 40.00 € ja 34.50 €

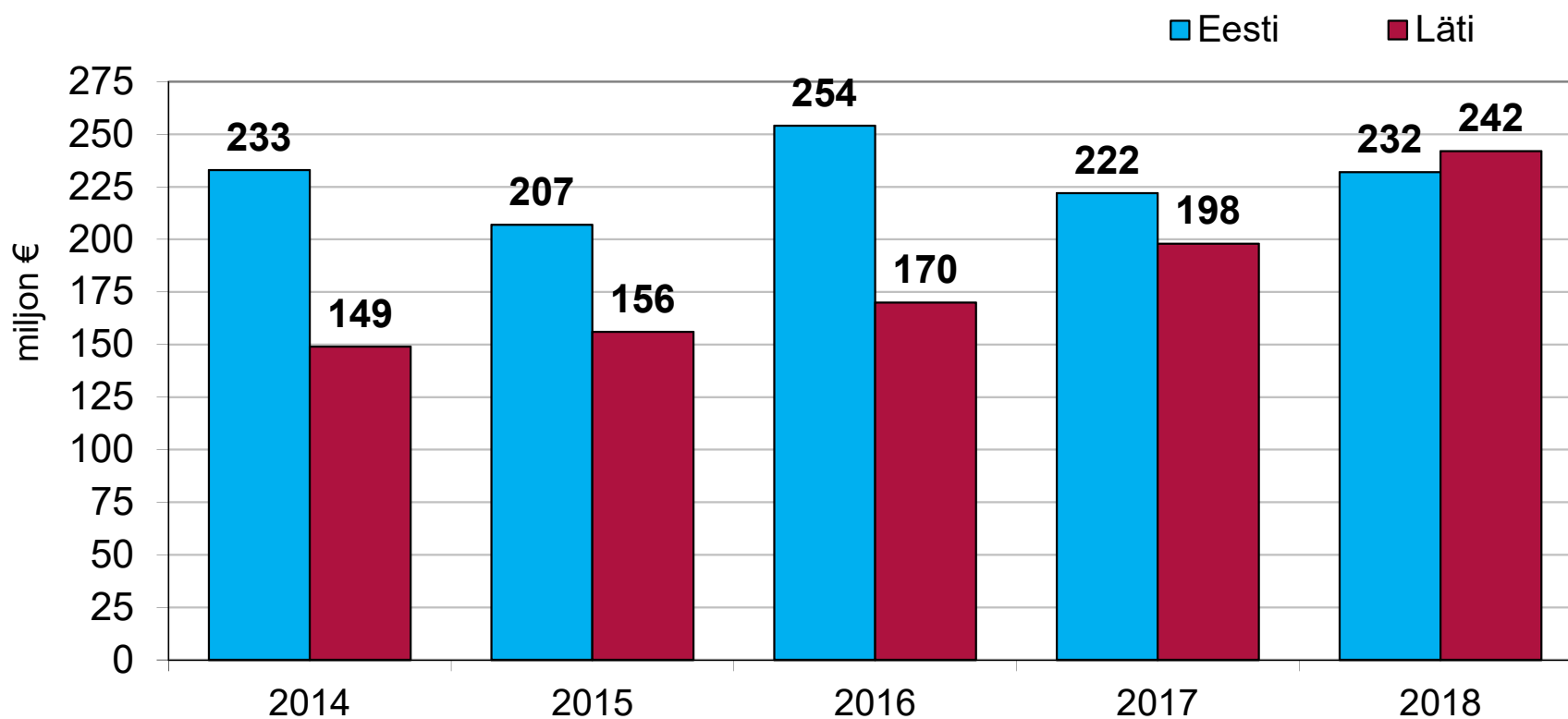
Rahandusministeerium * prognoos

Alates 2017. aastast tekkepõhine aruandlus, eelnevad aastad kassapõhine aruandlus

Alkoholi aktsiisitulude laekumine 2016-2019 (tekkepõhine, miljon €)

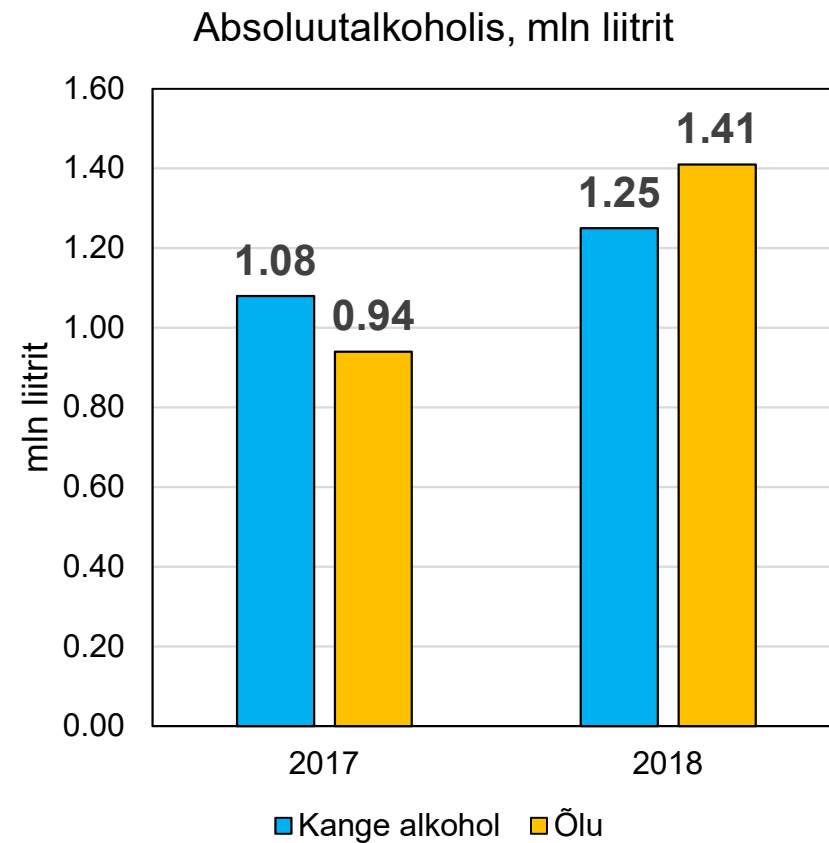
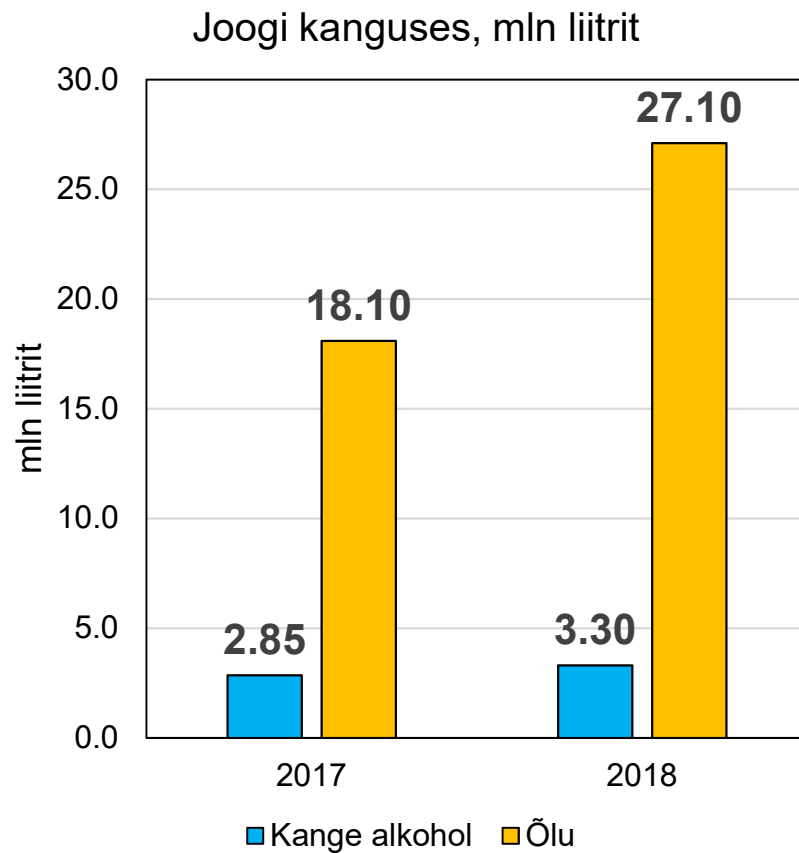
Alkoholi aktsiisitulud Eestis ja Lätis 2015-2018* (miljon €)

* Eesti alkoholiaktsiisi tulud on tekkepõhised

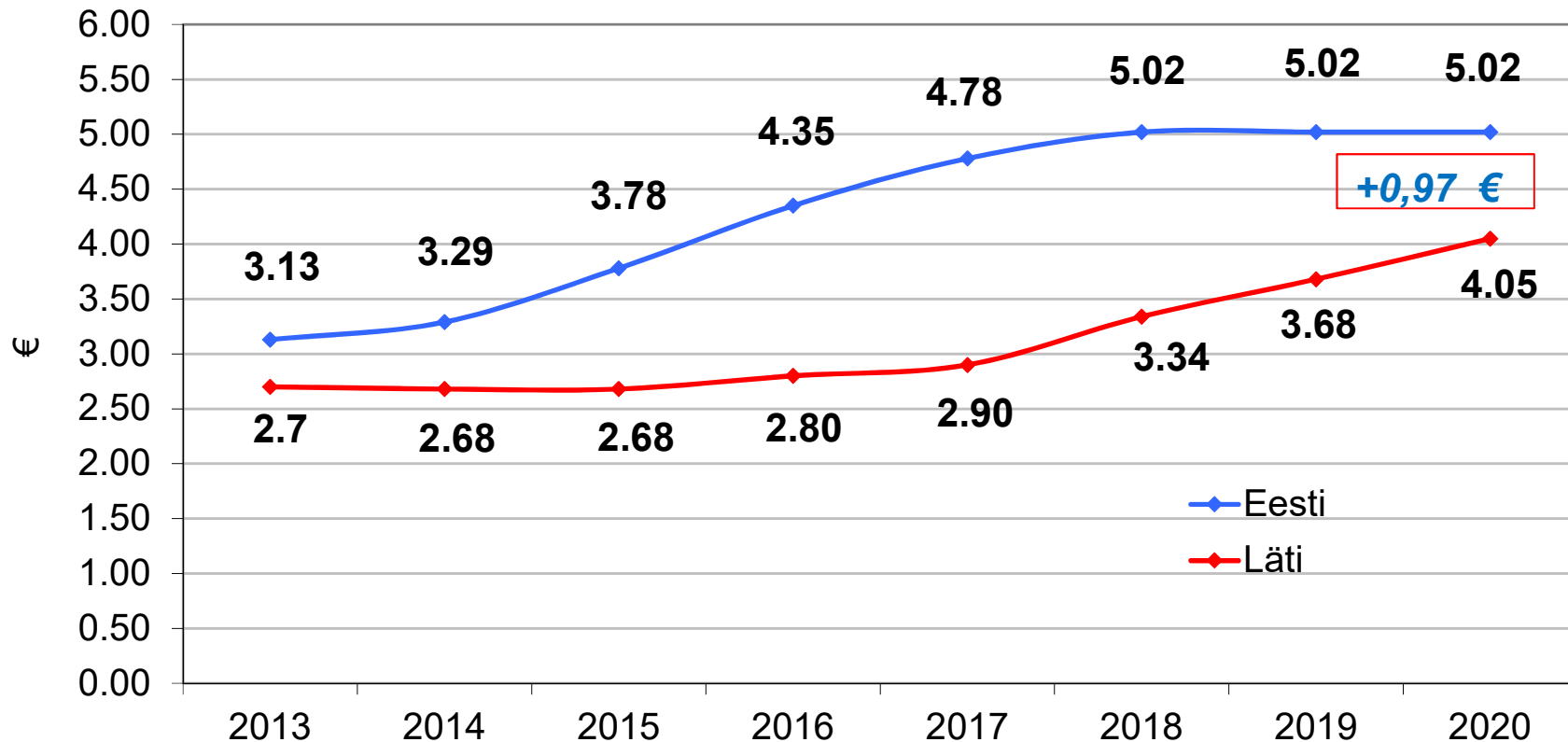
Allikas: Rahandusministeerium; Läti Riigieelarve Teenistus

Tootjate hinnang Läti piiripoodide müügile 2017-2018

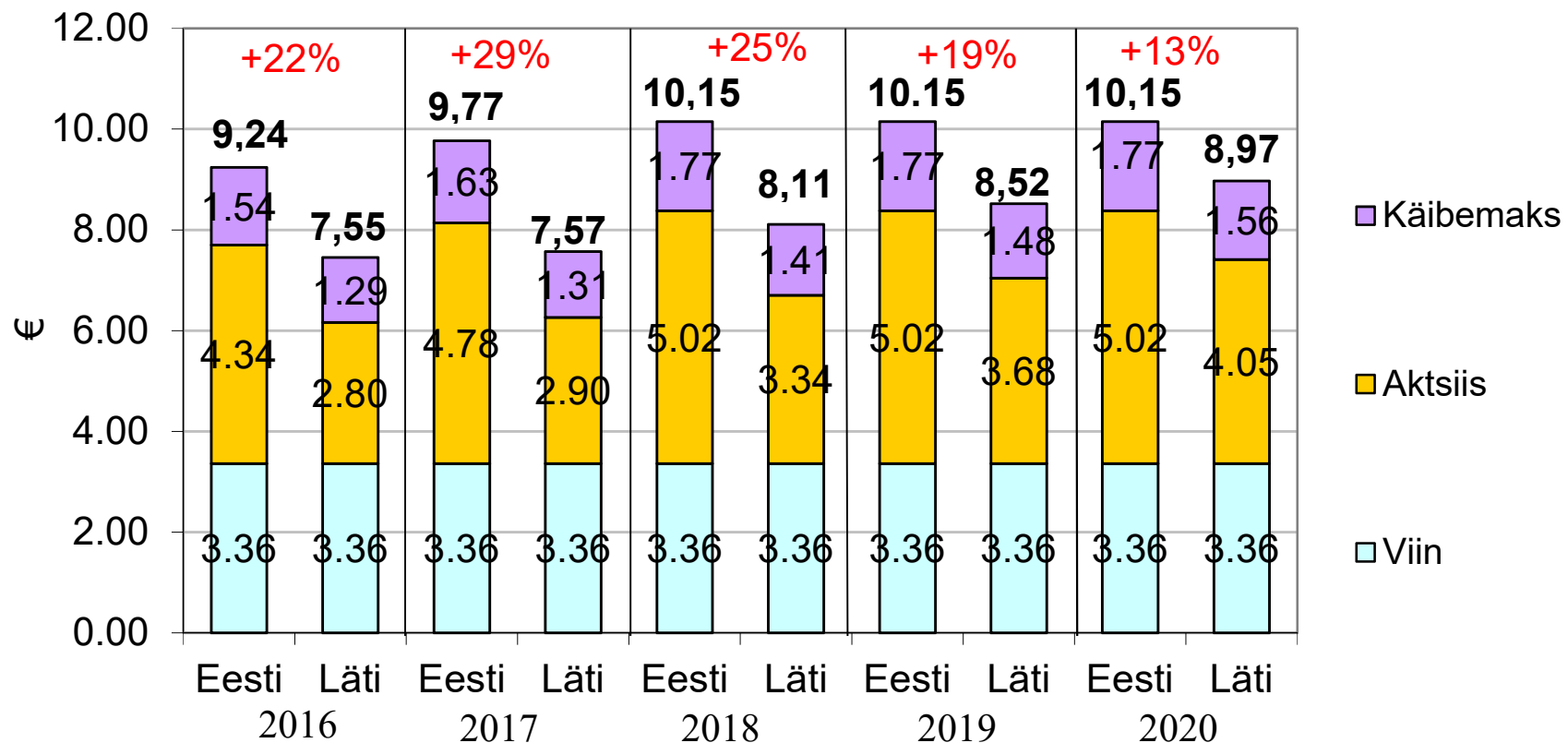
Alkoholiaktsiis 40% kangusega viin 0,5 liitrises pudelis Eestis ja Lätis 2013-2020 (2020. a. prognoos, €)

Viinapudeli (0,5 l) aktsiisierinevus Eesti ja Läti vahel kahaneb 2020. aastaks alla 1 euro

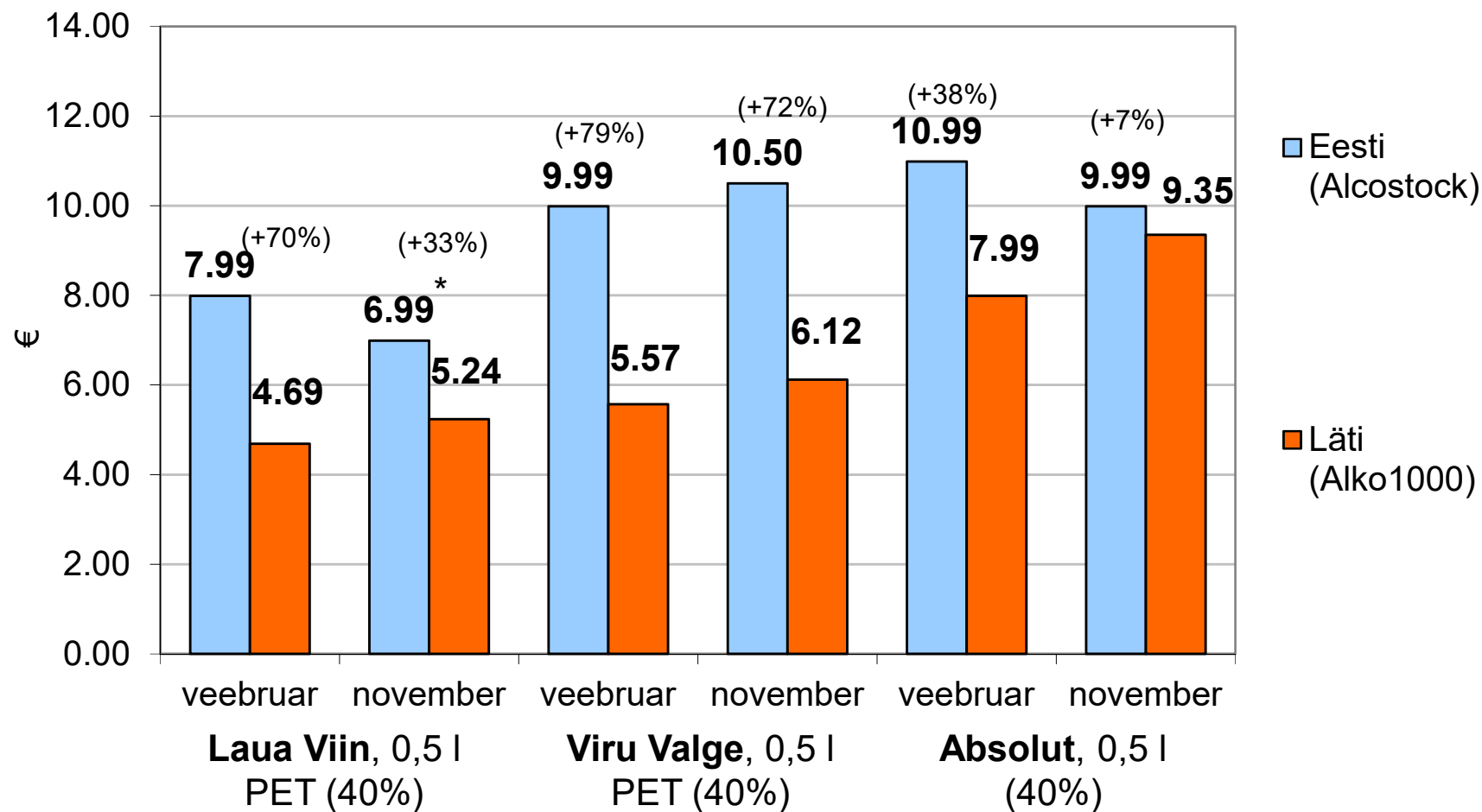

Aktsiisi mõju keskmise hinnaklassi viina jaehinnale juhul kui viina väljamüügi hind koos juurdehindlusega oleks Eestis ja Lätis ühesugune 2016-2020

(eurot 0,5 liitri kohta, kangus 40%, **punasega hinnaerinevus Lätiga**)

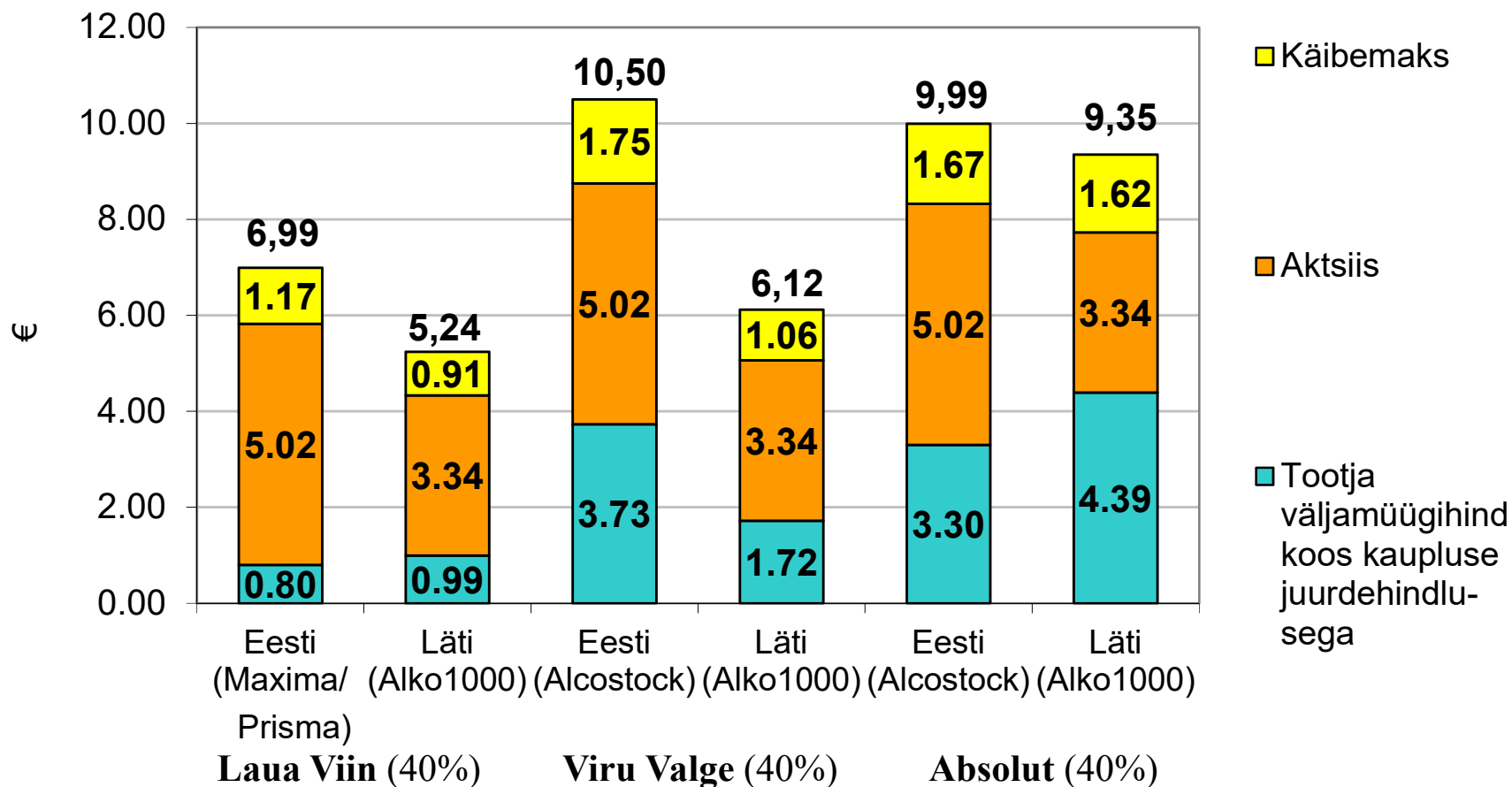

Viina jaehinna muutused Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes (2018. aasta veebruaris ja novembris, sulgudes hinnaerinevus Lätiga)

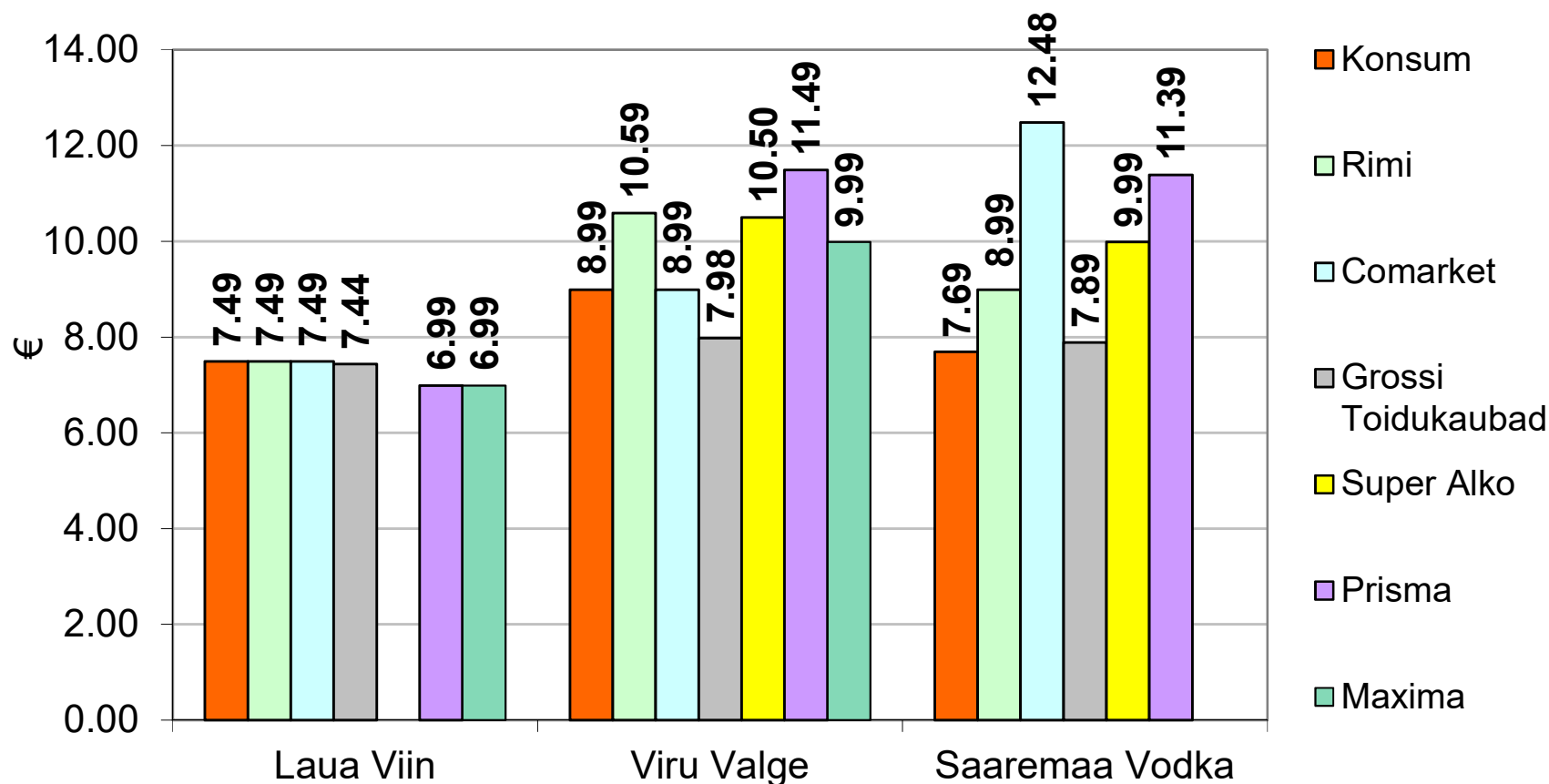

* Novembris Lõua Viina hind Maximas ja Prismas

Viina hinnakomponendid Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes novembris 2018 (€/0,5 l)

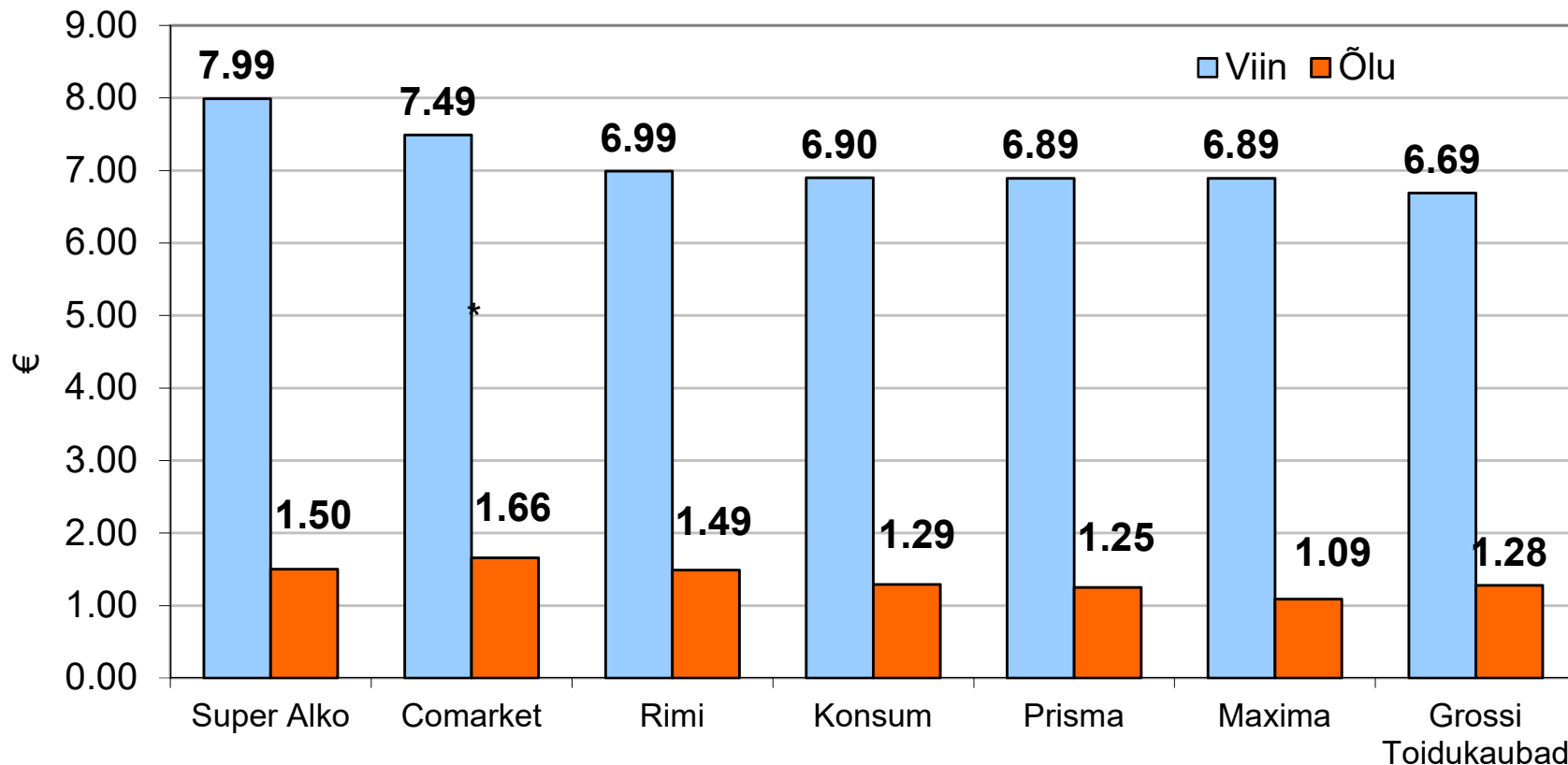
Laua Viina, Viru Valge ja Saaremaa Vodka hinnavõrdlus Eesti kauplusekettides* (40% kangusega 0,5 liitrine pudel)

* 2018. aasta novembris

Odavaima viina ja õlle jaehinnad Eesti kauplusekettides* (0,5 liitrine 40% kangusega viinapudel; 0,5 liitrine 4,7% kangusega õllepudel)

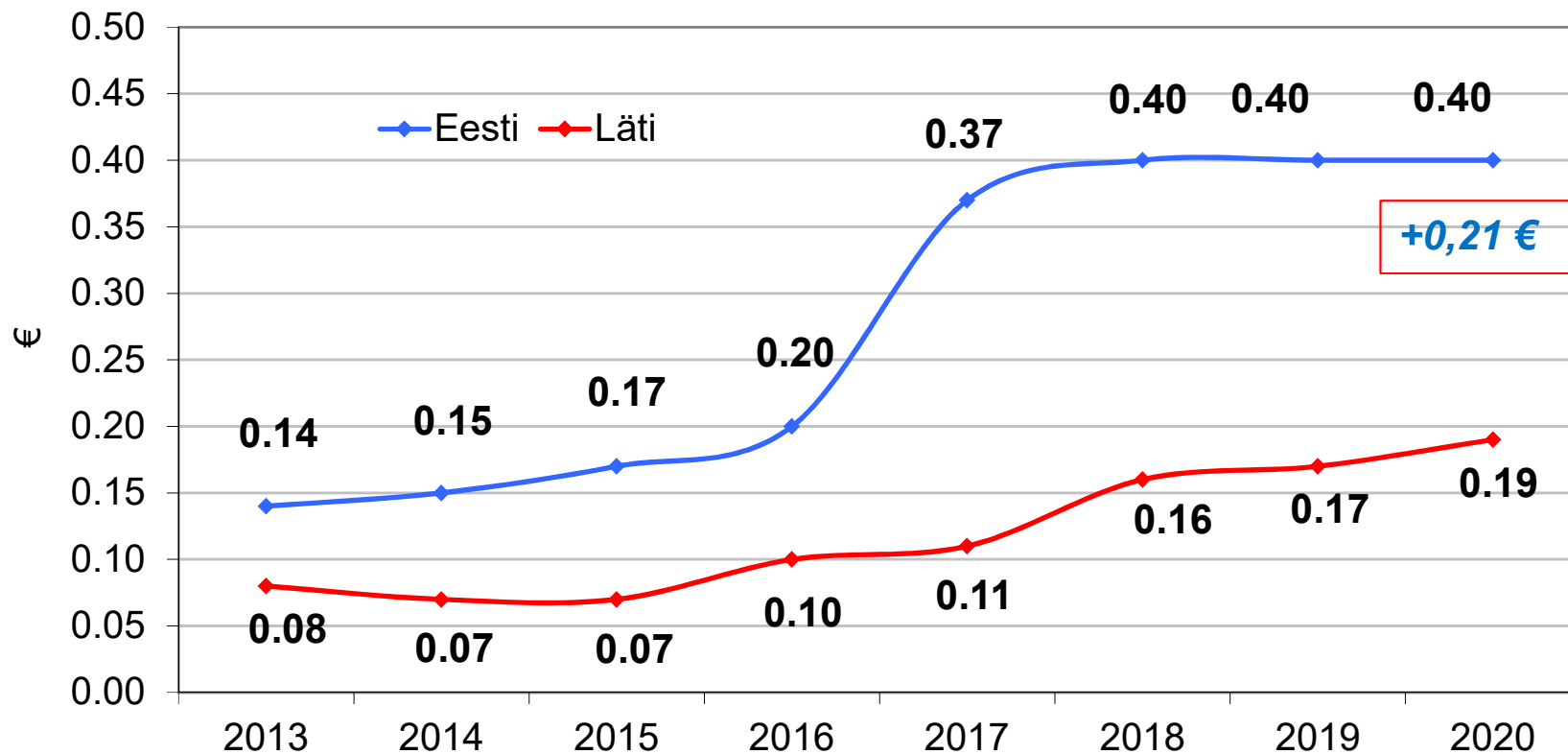
Odavaima viinapudeli sai Grossi Toidukaupade kauplusest (-1.30 € võrreldes Super Alkoga), odavaim õlu oli Maximas (-0.57 € võrreldes Comarketiga)

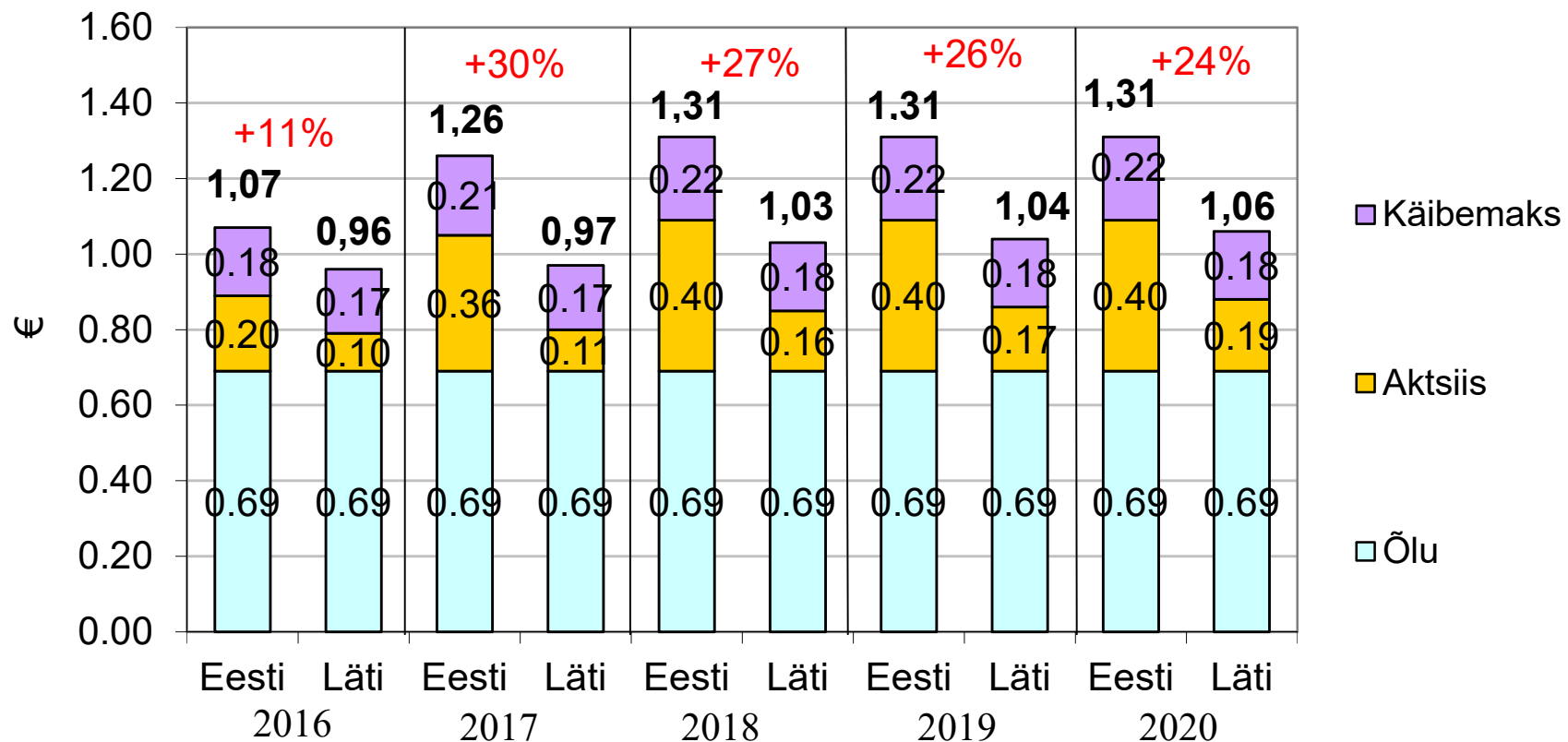
* 2018. aasta novembris

Alkoholiaktsiis 4,7% kangusega õlu 0,5 liitrisel pudelil Eestis ja Lätis 2011-2020 (2020. a. prognoos, €)

4,7% kangusega õllepudeli aktsiis jääks Eestis 0,21 € kõrgemaks kui Lätis; õllekohvri (7,92 l) aktsiisierinevus jääks suuremaks kui 3 eurot

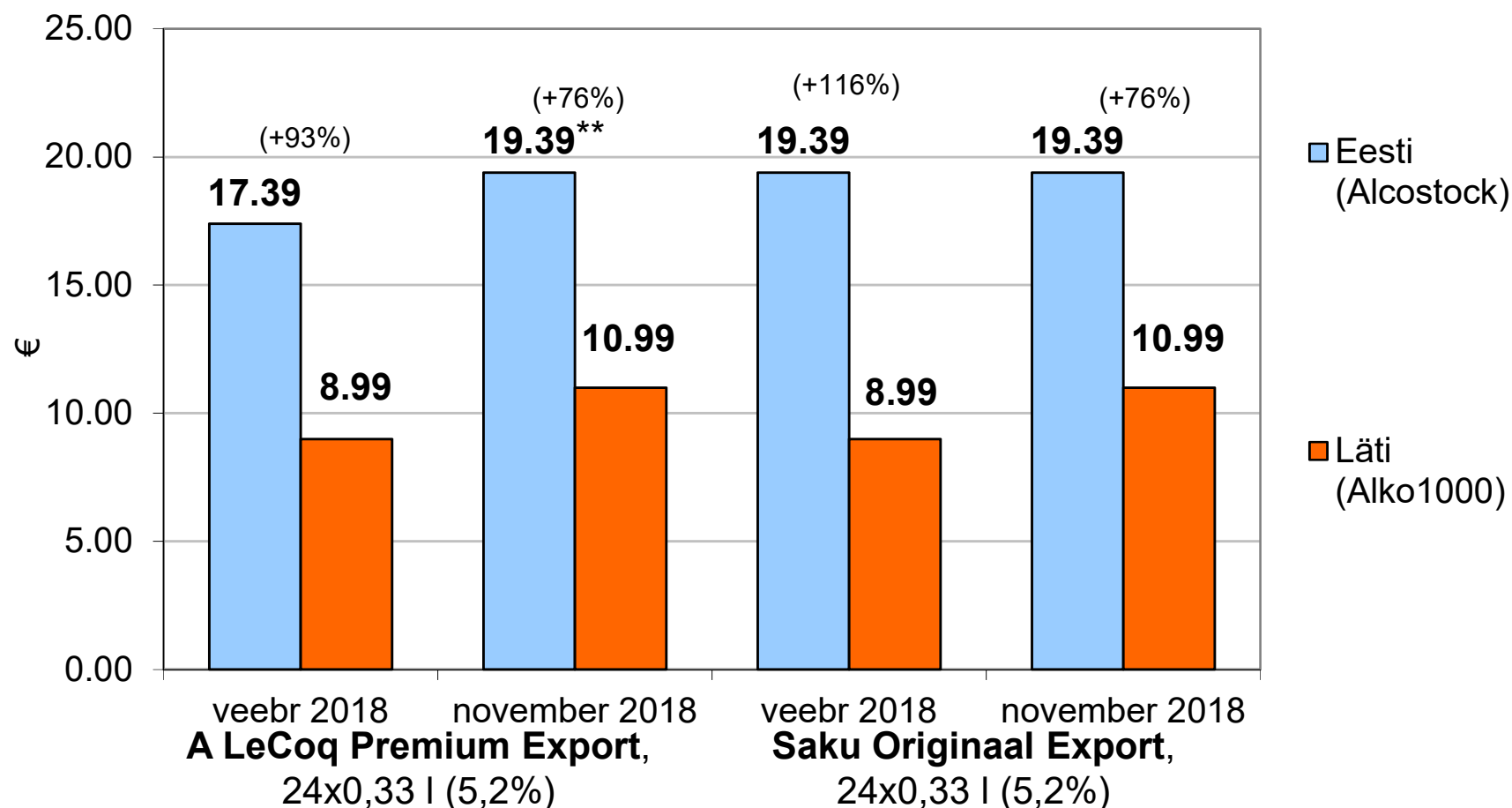

Aktsiisi mõju õlle jaehinnale juhul kui õlle väljamüügi hind koos juurdehindlusega oleks Eestis ja Lätis ühesugune 2016-2020 (eurot 0,5 liitri kohta, õlle kangus 4,7%, ilma taara maksumuseta) **punasega hinnaerinevus Lätiga**

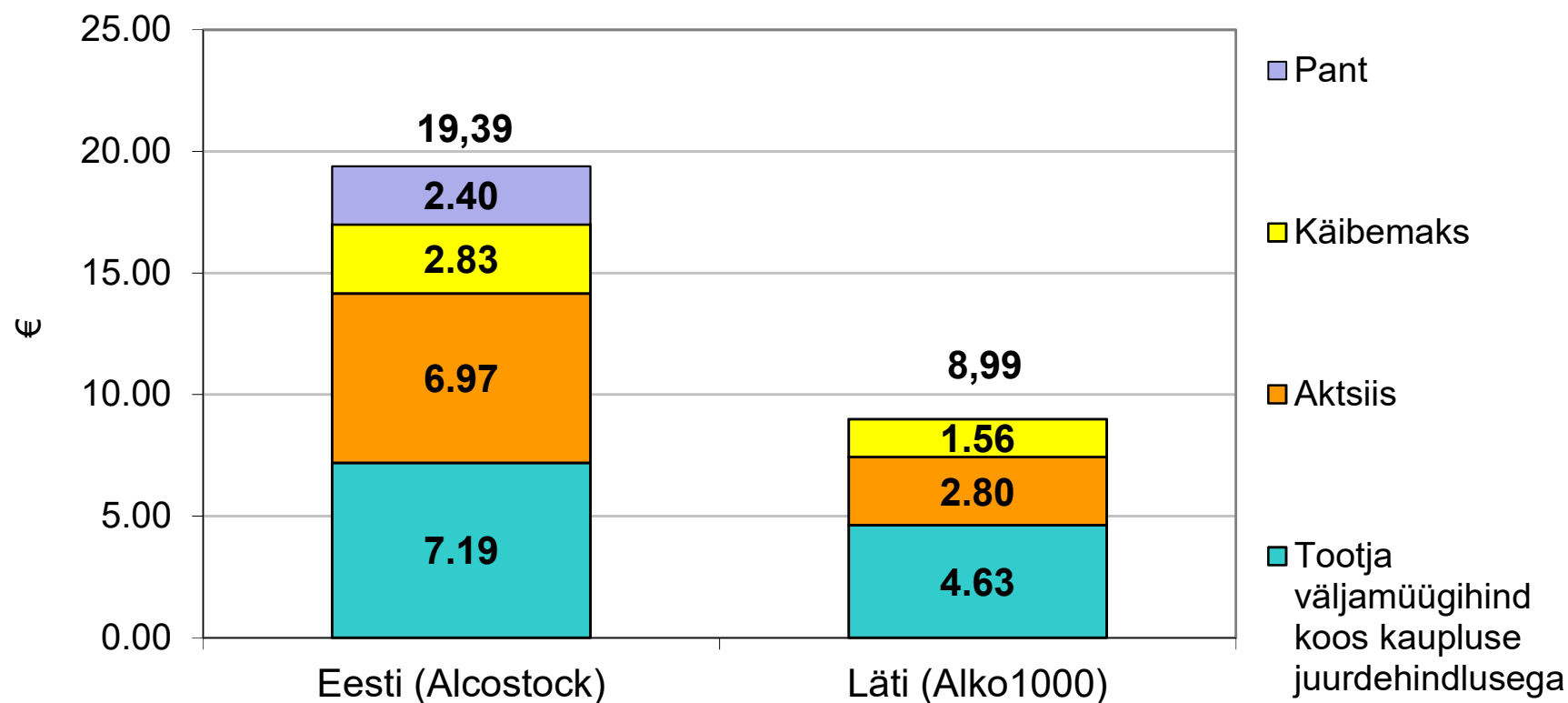
Õllekohvri jaehinna muutused Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes*

(veebruar 2018 ja november 2018, sulgudes hinnaerinevus Lätiga)

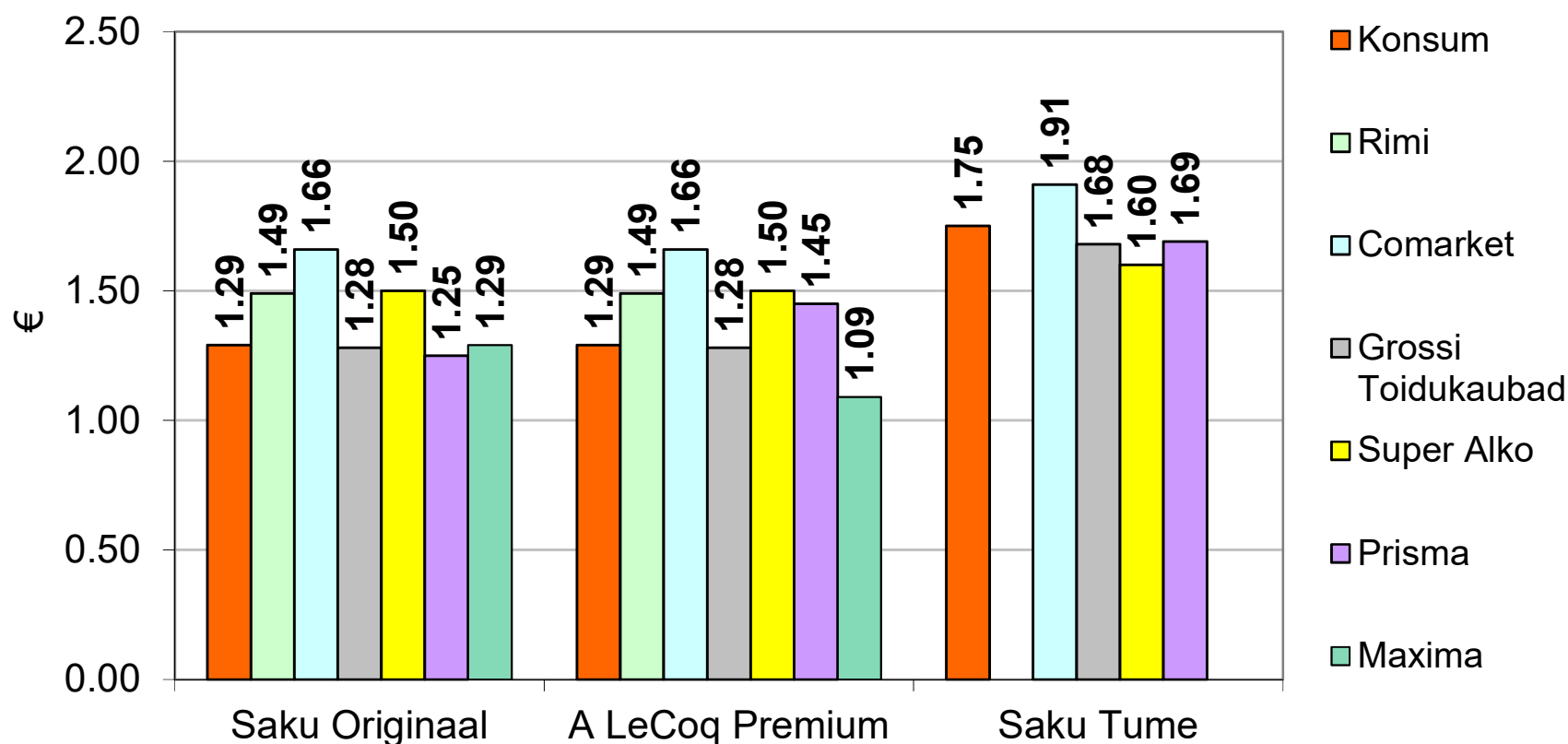

* Eesti hind sisaldab panti ** hind Super Alko kaupluses

Õlle hinnakomponendid Eesti ja Läti piiriäärsetes kauplustes novembris 2018 (Saku Original Export, 24x0,33 l, 5,2%, €)

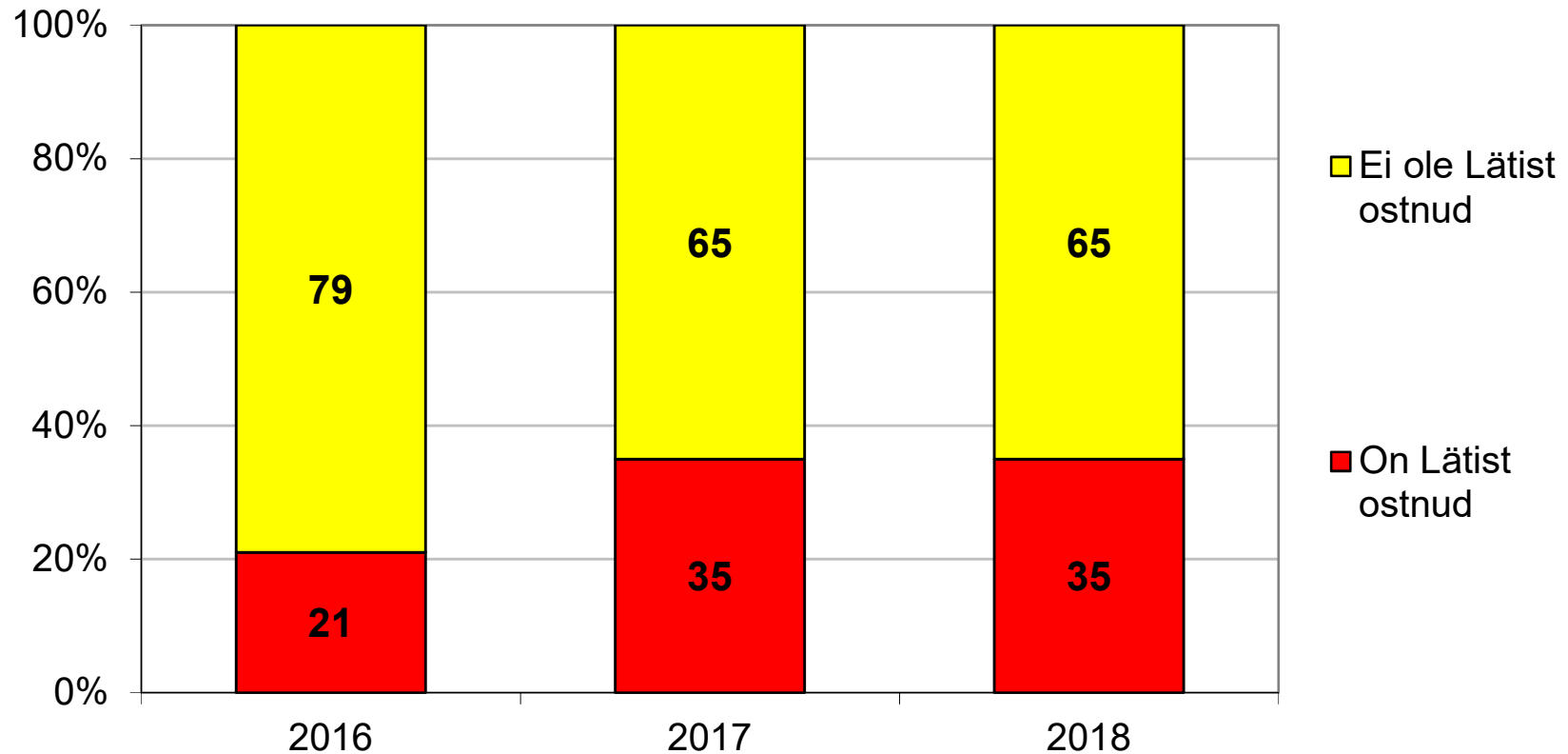
Saku Originaal (4,7%), A LeCoq Premium (4,7%) ja Saku Tume (6,7%) hinnavõrdlus Eesti kauplusekettides* (0,5 liitrine pudel)

* 2018. aasta novembris

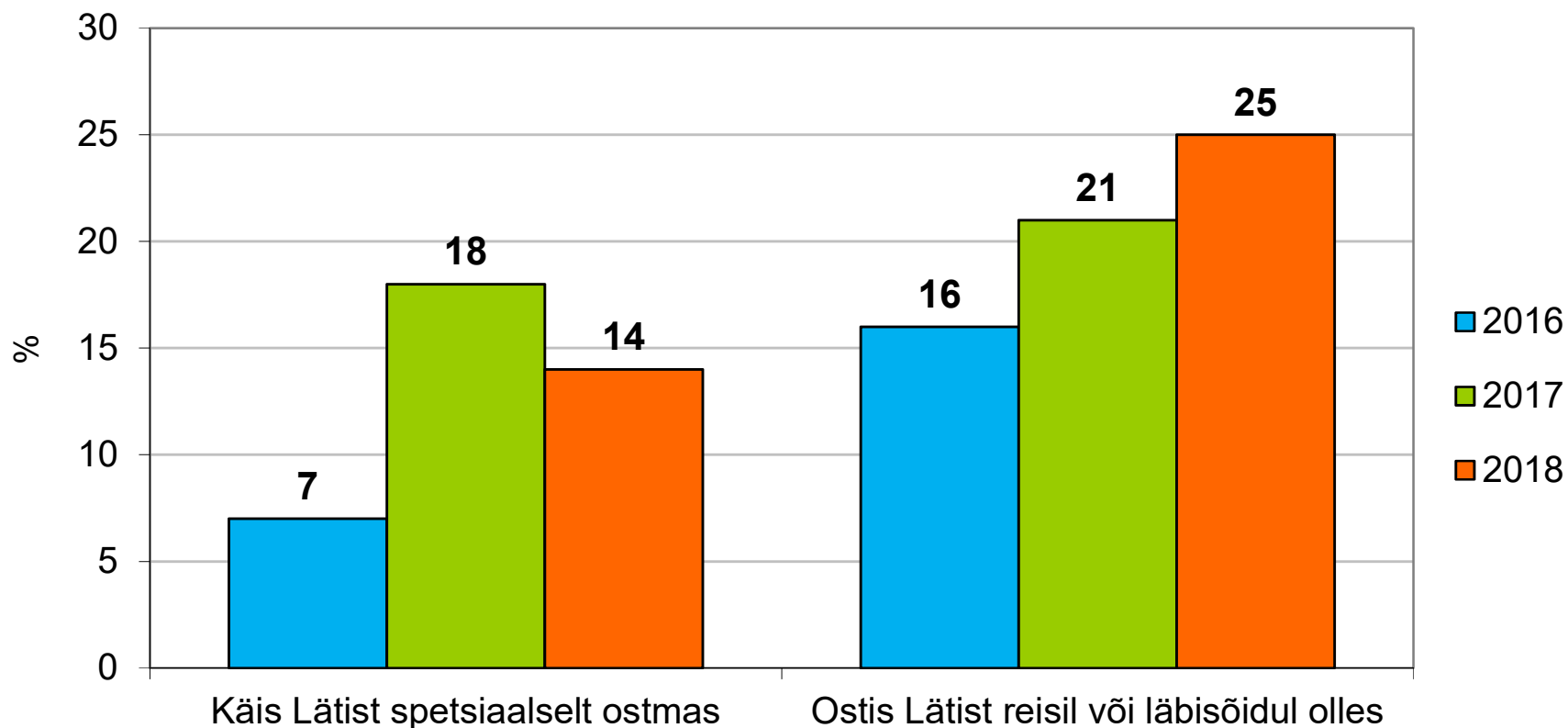
Alkoholsete jookide ostmine Lätist 2016., 2017. ja 2018. aastal (küsitluse andmetel, % vastanutest)

2018. aastal Lätist alkoholi ostnute osakaalu suurenemine peatus

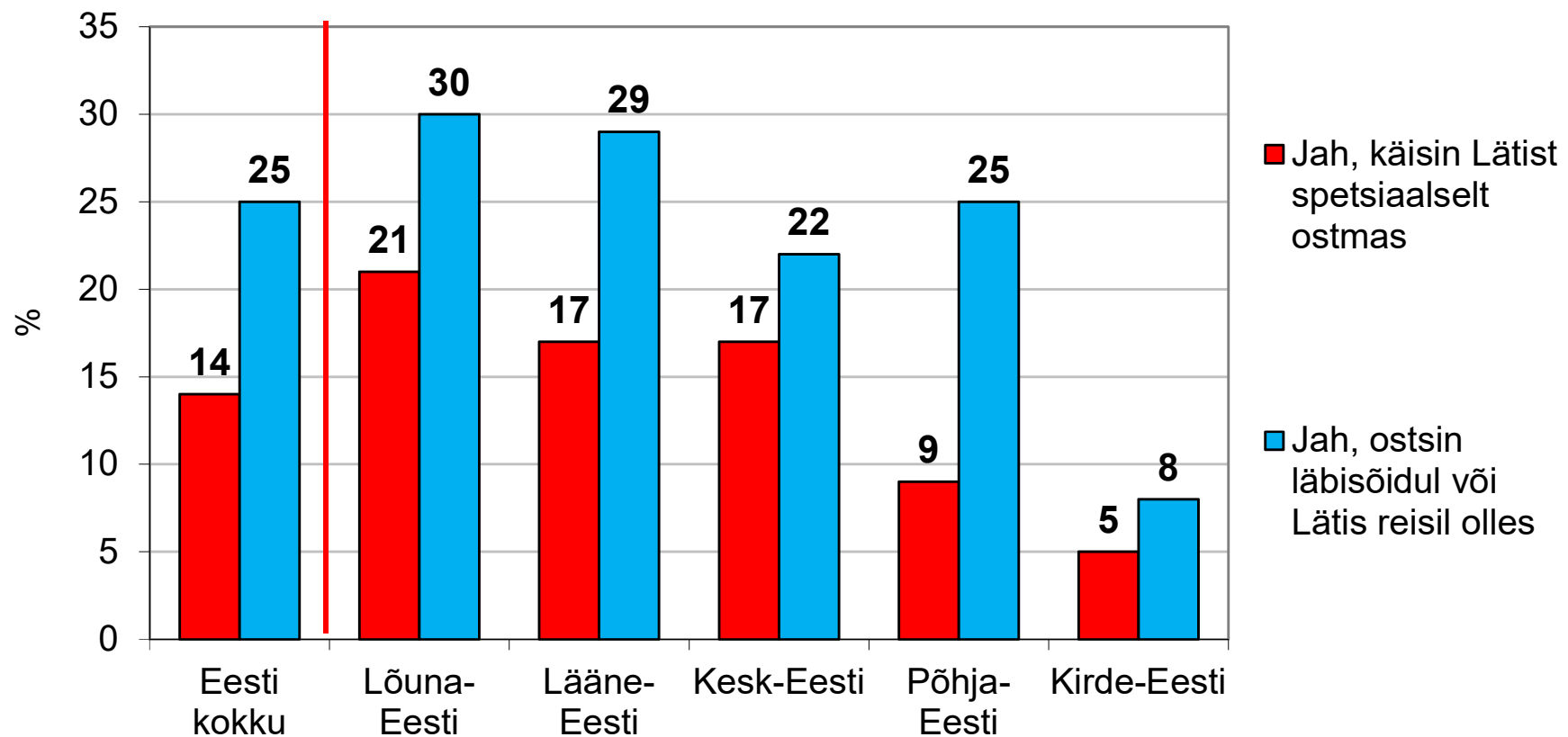
Alkoholsete jookide ostmine ostuviisi järgi 2016. ,2017. ja 2018. aastal (% vastanutest)

Lätist läbisõidul või reisil olles alkoholi ostnute osakaal suurenes jätkuvalt, samas kui spetsiaalselt Lätist alkoholi ostnute osakaal langes

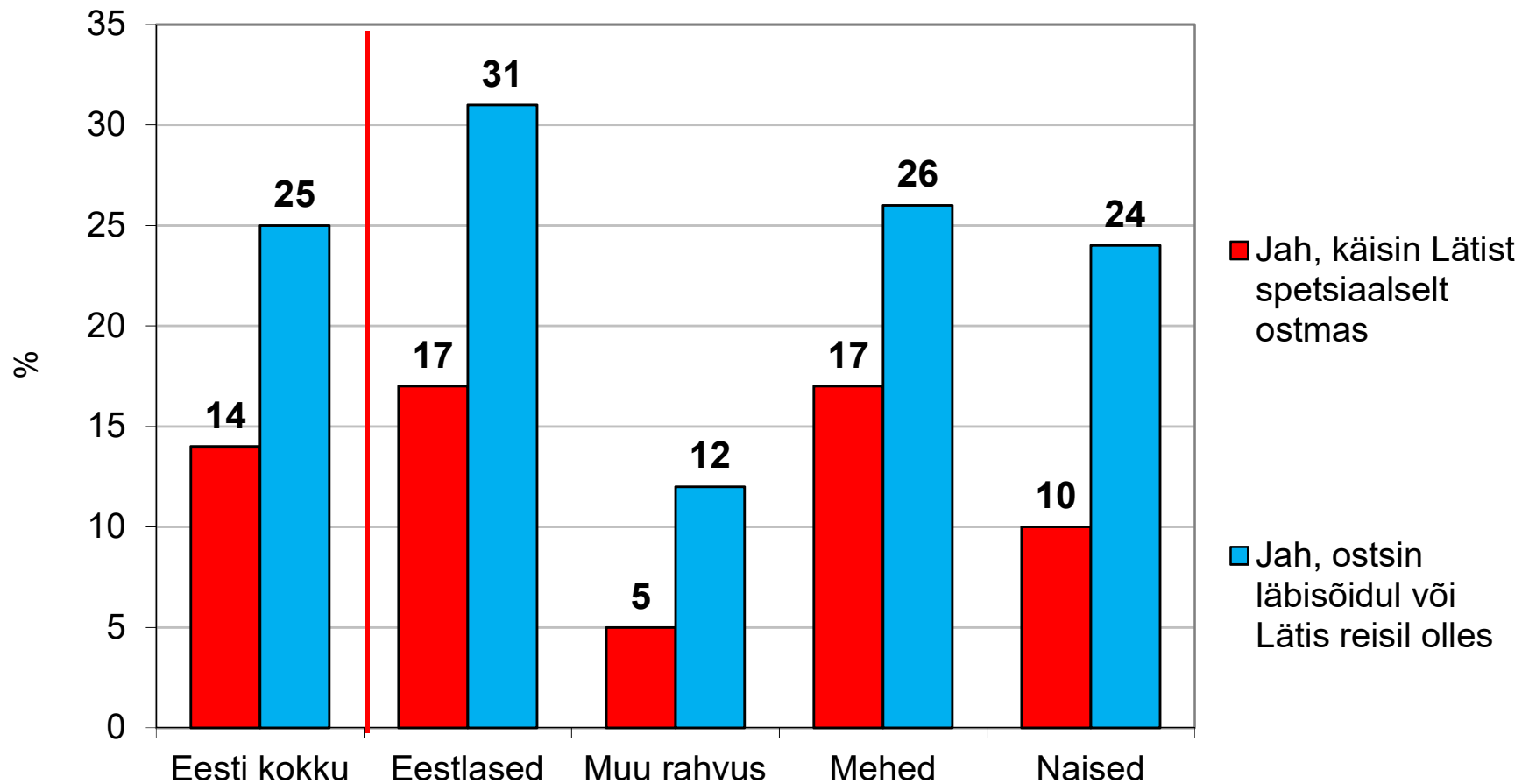

Alkoholsete jookide ostmine elukoha järgi 2018 (% vastanutest)

Piirkondadest käivad Lätis alkoholi ostmas kõige enam Lõuna-Eesti ja Lääne-Eesti elanikud

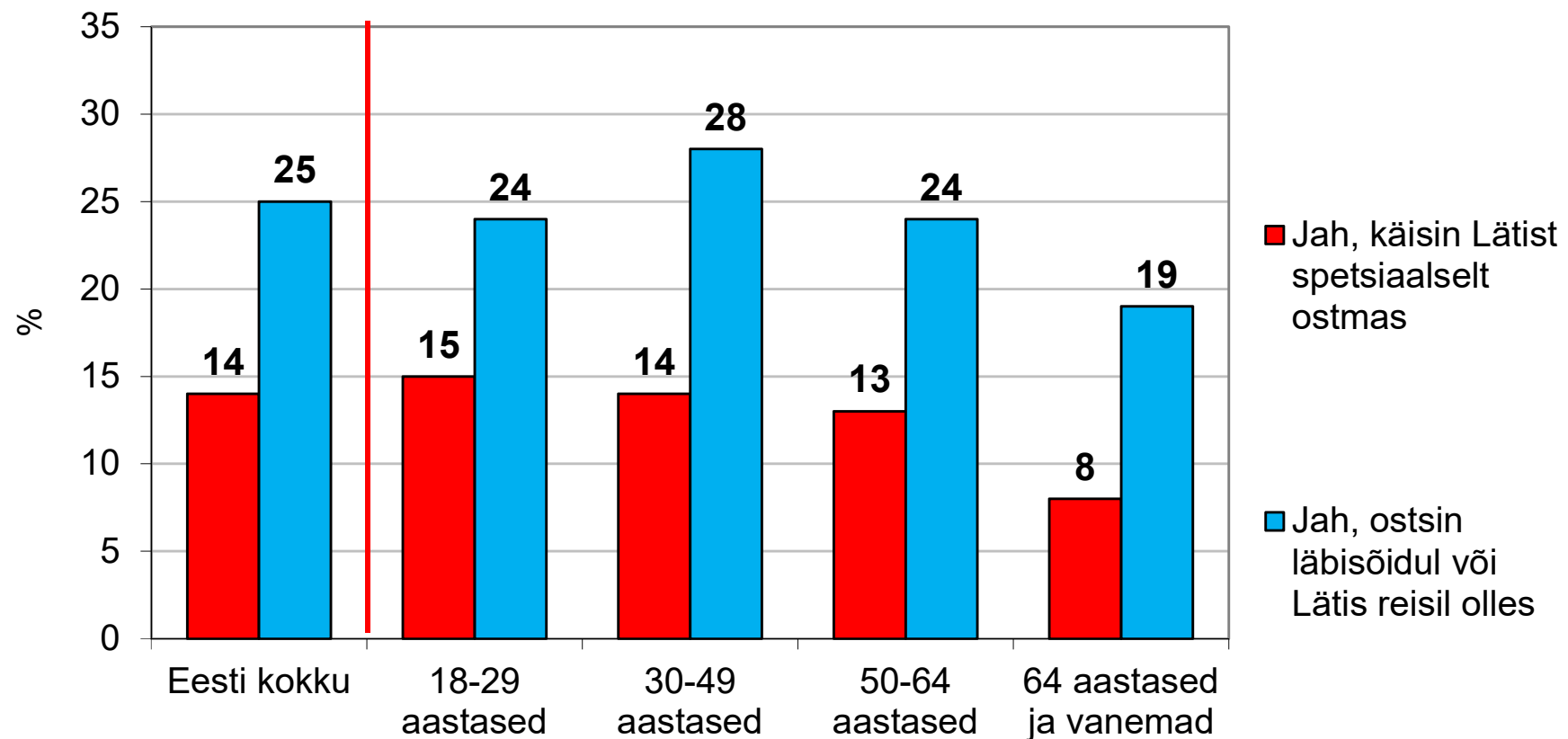

Alkoholsete jookide ostmine rahvuse ja soo järgi 2018 (% vastanutest)

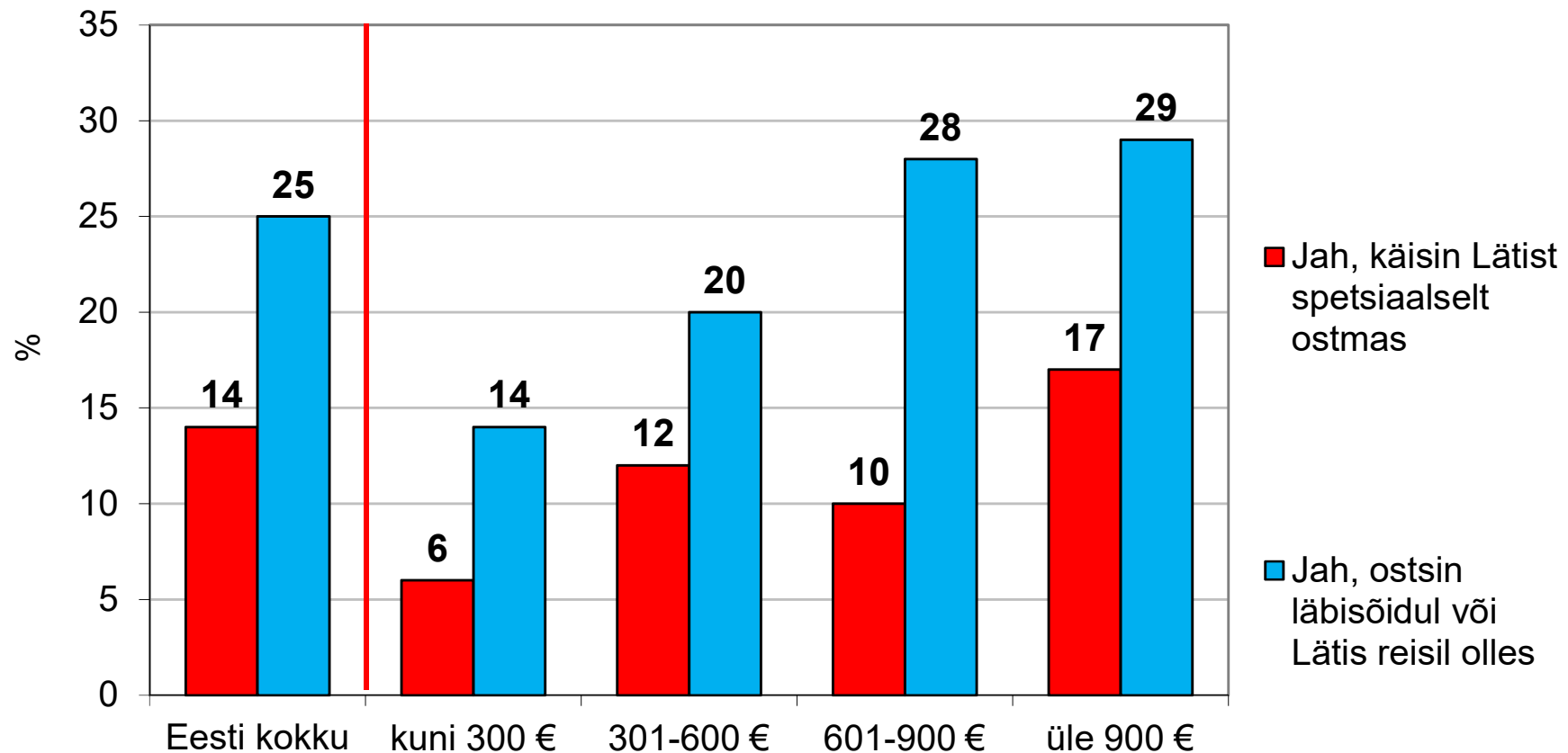

Alkoholsete jookide ostmine vanuse järgi 2018 (% vastanutest)

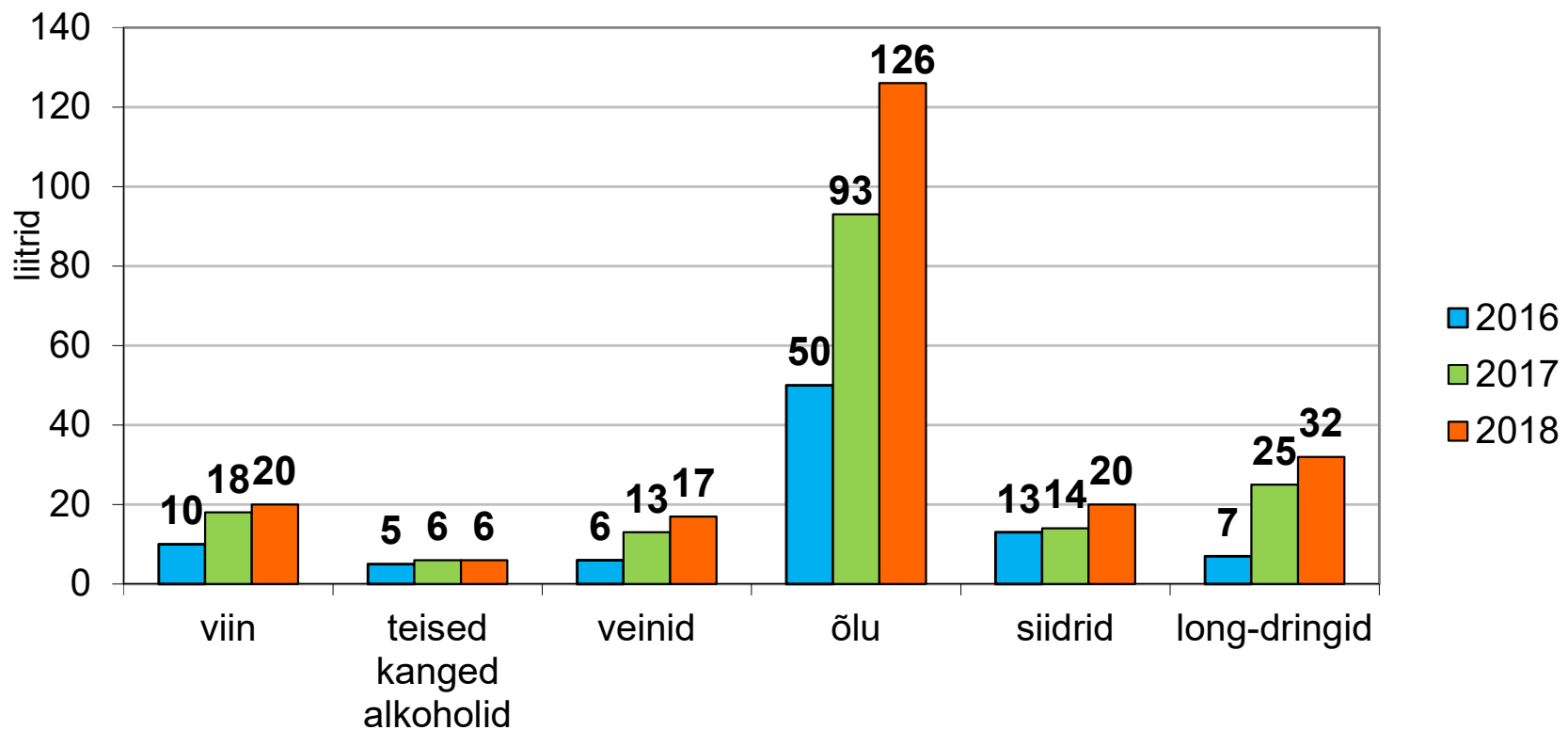
Lätis spetsiaalselt alkoholi ostmas käivad enam nooremad inimesed

Alkoholsete jookide ostmise netosissetuleku järgi ühe pereliikme kohta kuus 2018 (% vastanutest)

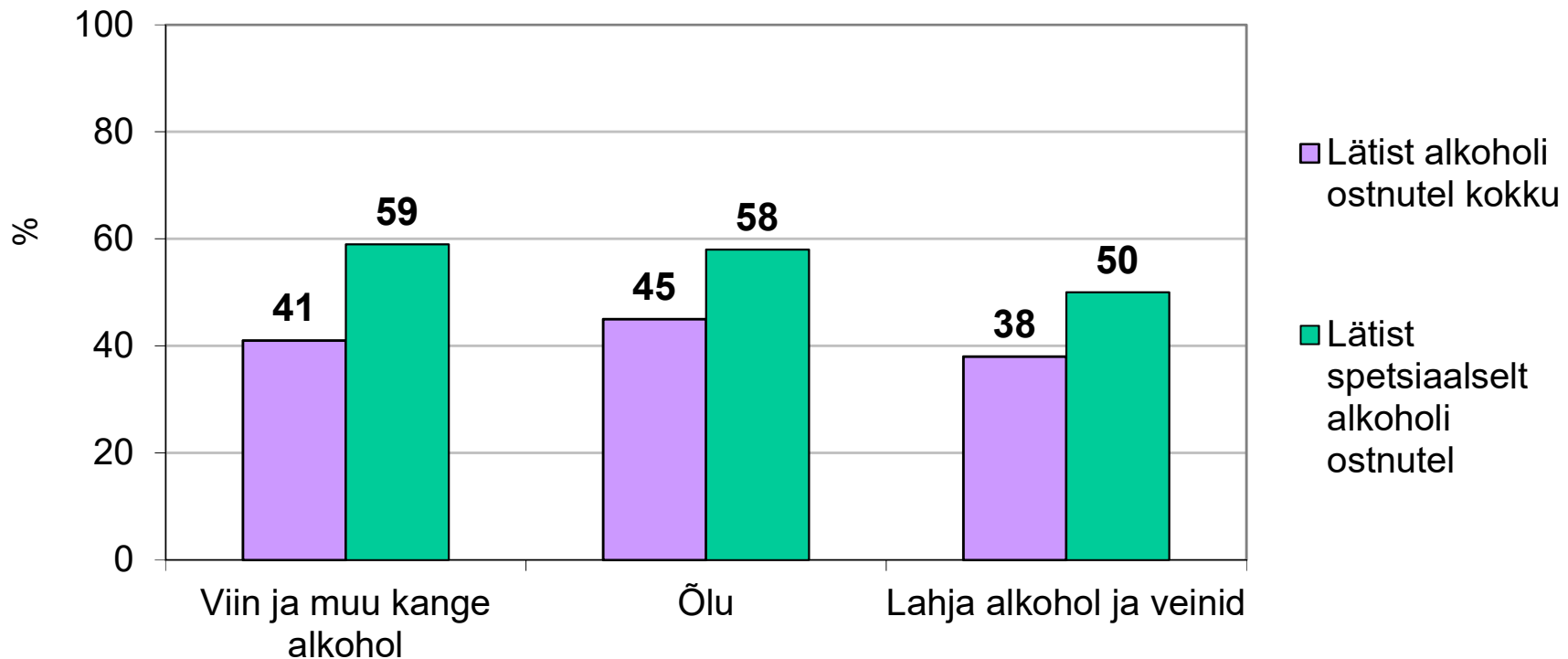
Keskised alkoholi ostukogused Lätist 2016., 2017. ja 2018. aastal* (liitrit antud joogi ostja kohta aastas)

* 2018. arvutatud kogused

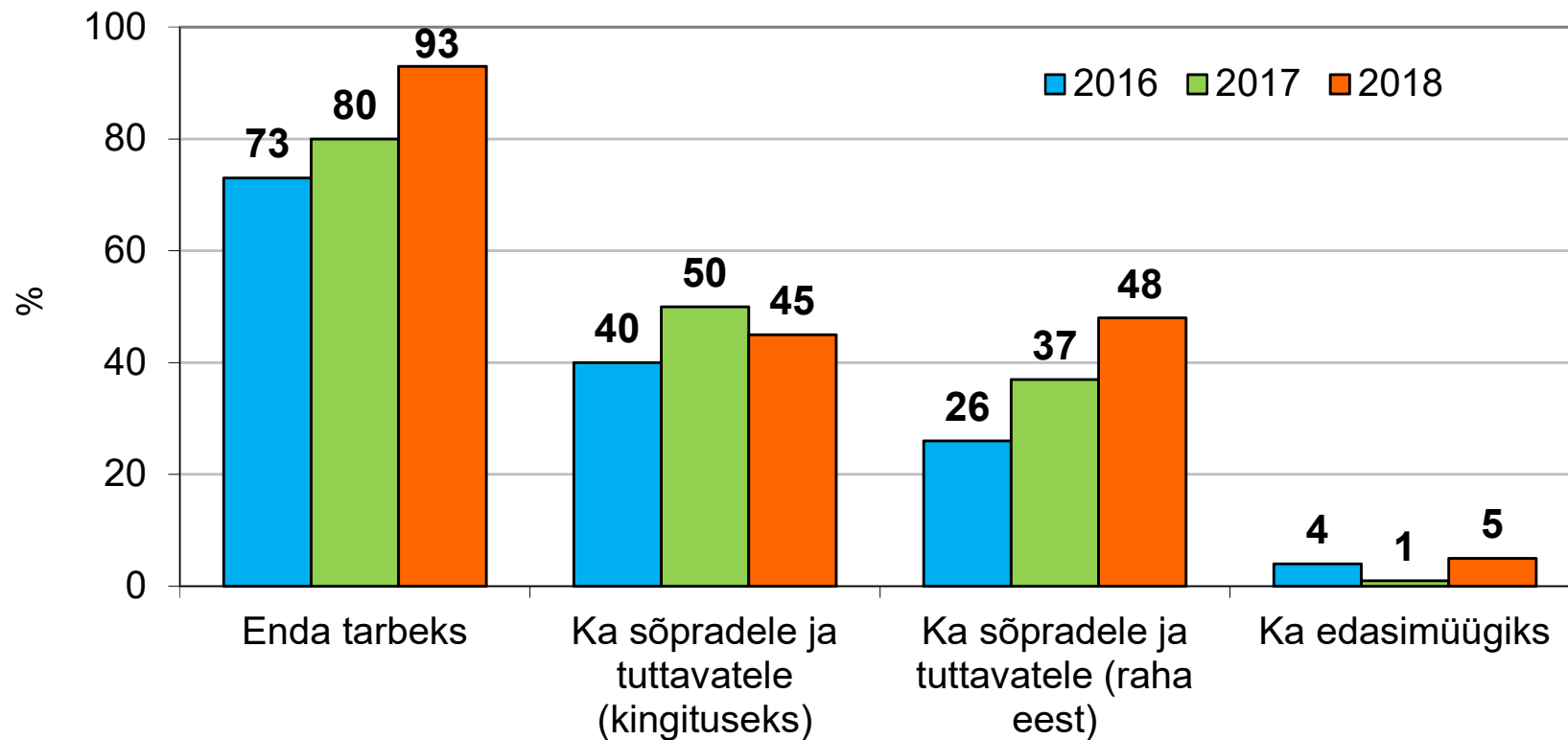
Keskmine Lätist ostetud alkoholi osakaal kõigist alkoholiostudest 2018. aastal (%)

Kui keskmine alkoholsete jookide osatähtsus moodustab Lätist alkoholi ostnutel kokku alla poole kõigist vastava joogi ostudest, siis spetsiaalselt Lätis alkoholi ostmas käinutel moodustavad kange alkohol ja õlu selgelt üle poole nende jookide ostudest ning lahja alkohol ja vein poole kogu ostumahust

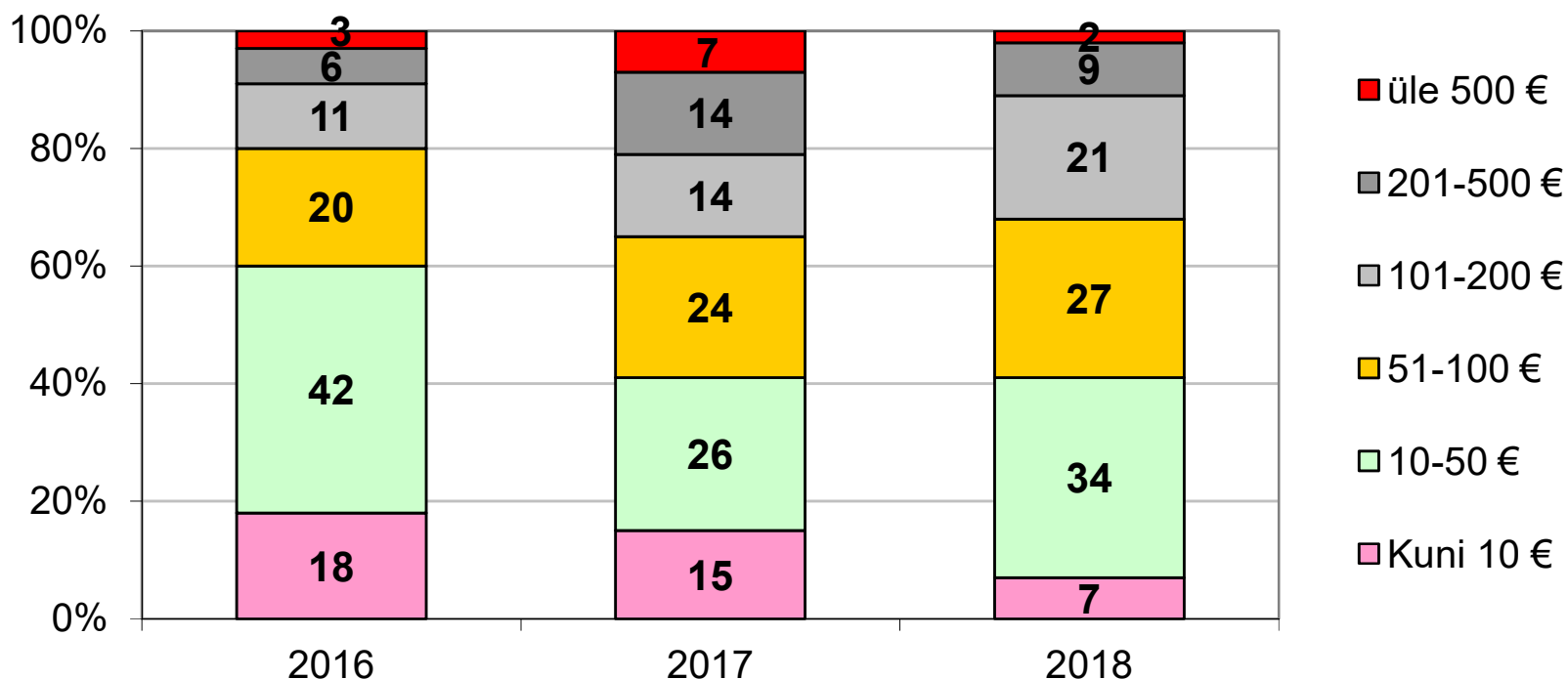
Spetsiaalselt Lätist alkoholi ostnute alkoholiostude eesmärk (2016., 2017. ja 2018. a,% Lätis spetsiaalselt alkoholi ostmas käinud vastanutest)

Järjest on kasvanud tuttavatele Lätist raha eest alkoholi kaasatoomine, mida 2018. aastal on teinud ligi pool spetsiaalselt alkoholi ostmas käinutest. Kasvanud on ka alkoholi edasimüügiga tegelejate osakaal

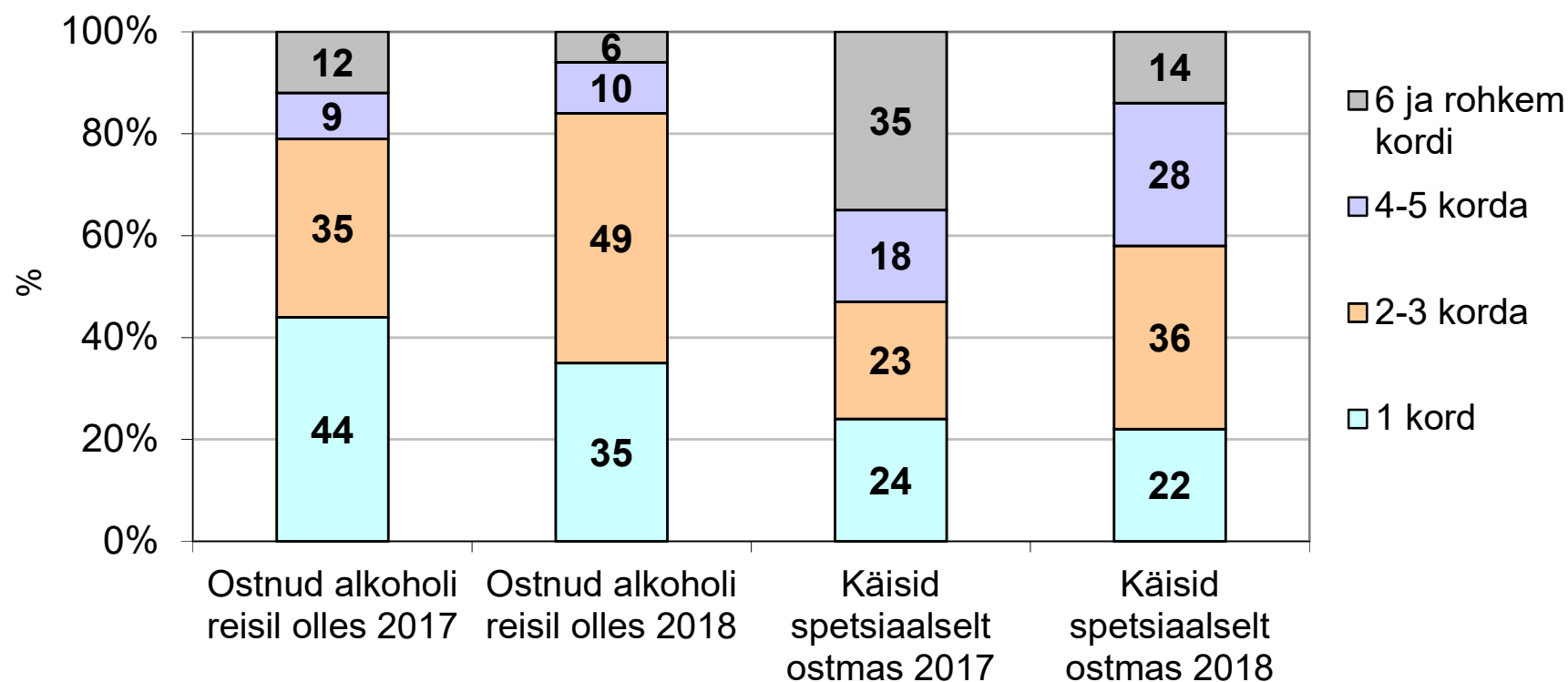
Keskmise alkoholiostusumma jaotus ühe Läti reisi jooksul 2016 - 2018 (% vastanutest)

Võrreldes 2016. aastaga on vähenenud kuni 50 eurosed ostud ja kasvanud 51-200 eurosed ostud

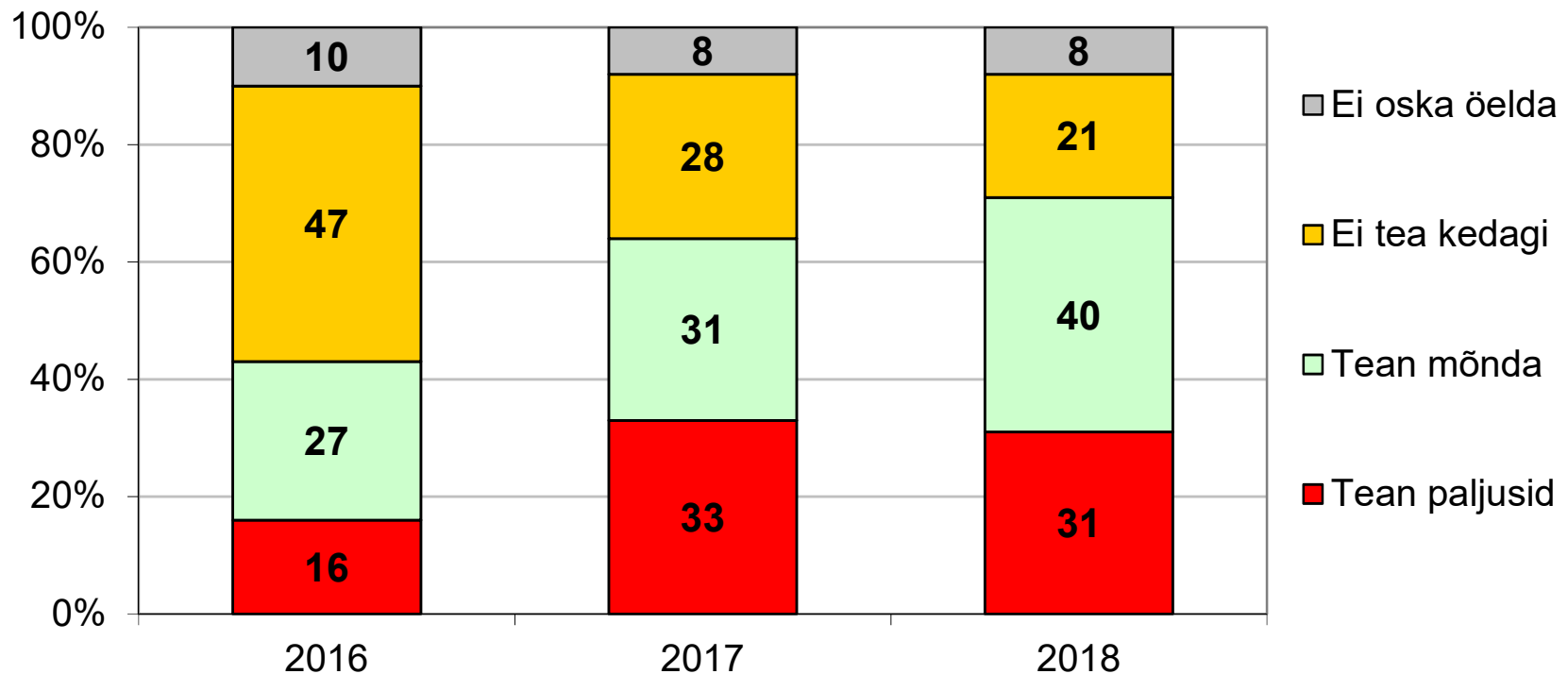
Lätist alkoholi ostmise sagedus 2017. ja 2018. aastal (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest)

Nii Lätis reisil olles alkoholi ostnutest kui spetsiaalselt alkoholi ostmas käinutest suurenes nende inimeste osakaal, kes olid aasta jooksul alkoholi ostnud 2-3 või 4-5 korda. Mõlemas grupis vähenes 6 või enam korda alkoholi ostnute, aga ka ainult 1 kord alkoholi ostnud inimeste osakaal

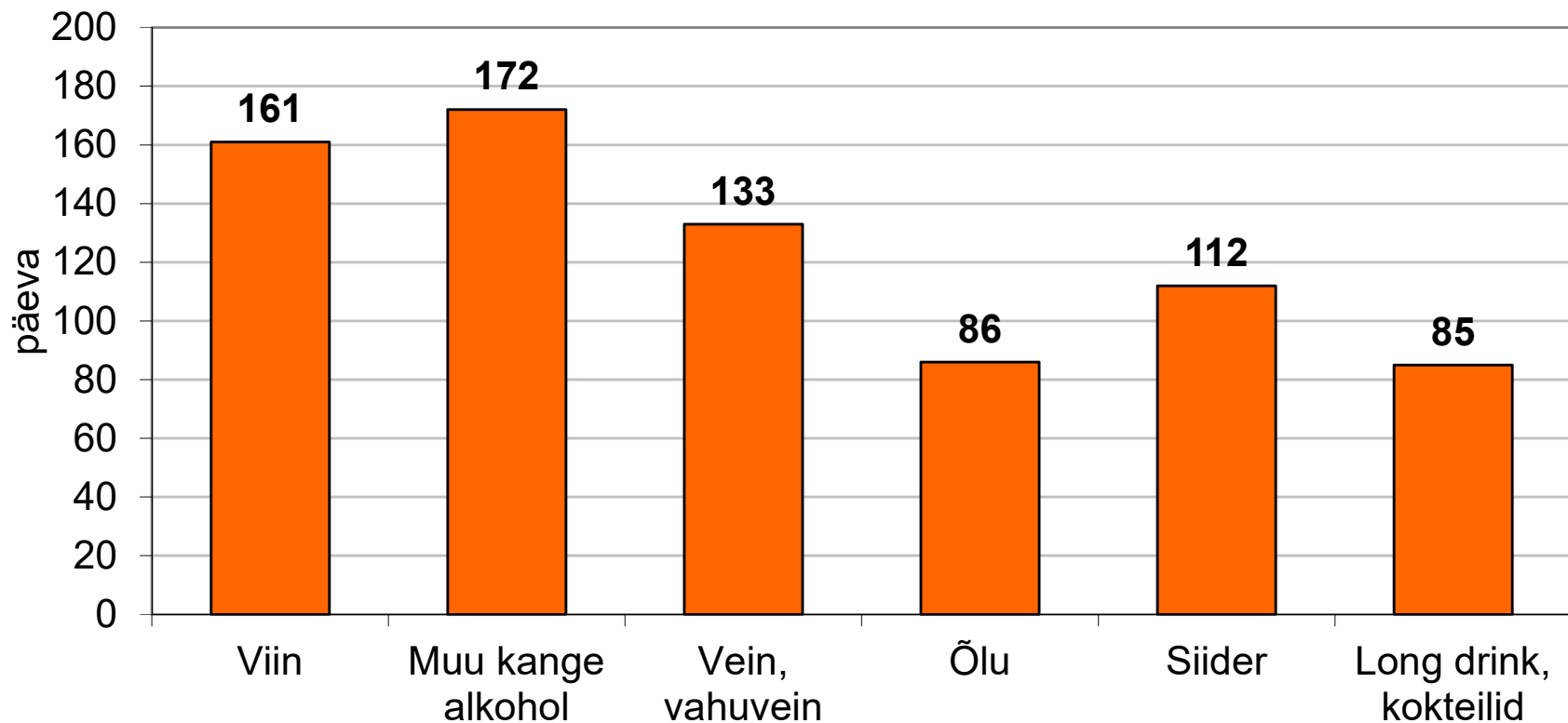
Lätist alkoholi ostmas käinunud inimeste teadmine 2016., 2017. ja 2018. aastal (% vastanutest)

Lätist alkoholi ostmas käijaid teatakse aina enam ja 2018. aastal teadis Lätis spetsiaalselt alkoholi ostmas käivaid inimesi 71% vastajatest. Lätist alkoholi ostmas käijaid teadis eestlastest 81%, mitte-eestlastest 50%; meestest 73%, naistest 69%; 18-29-aastastest 84%; Lõuna-Eesti elanikest 88%

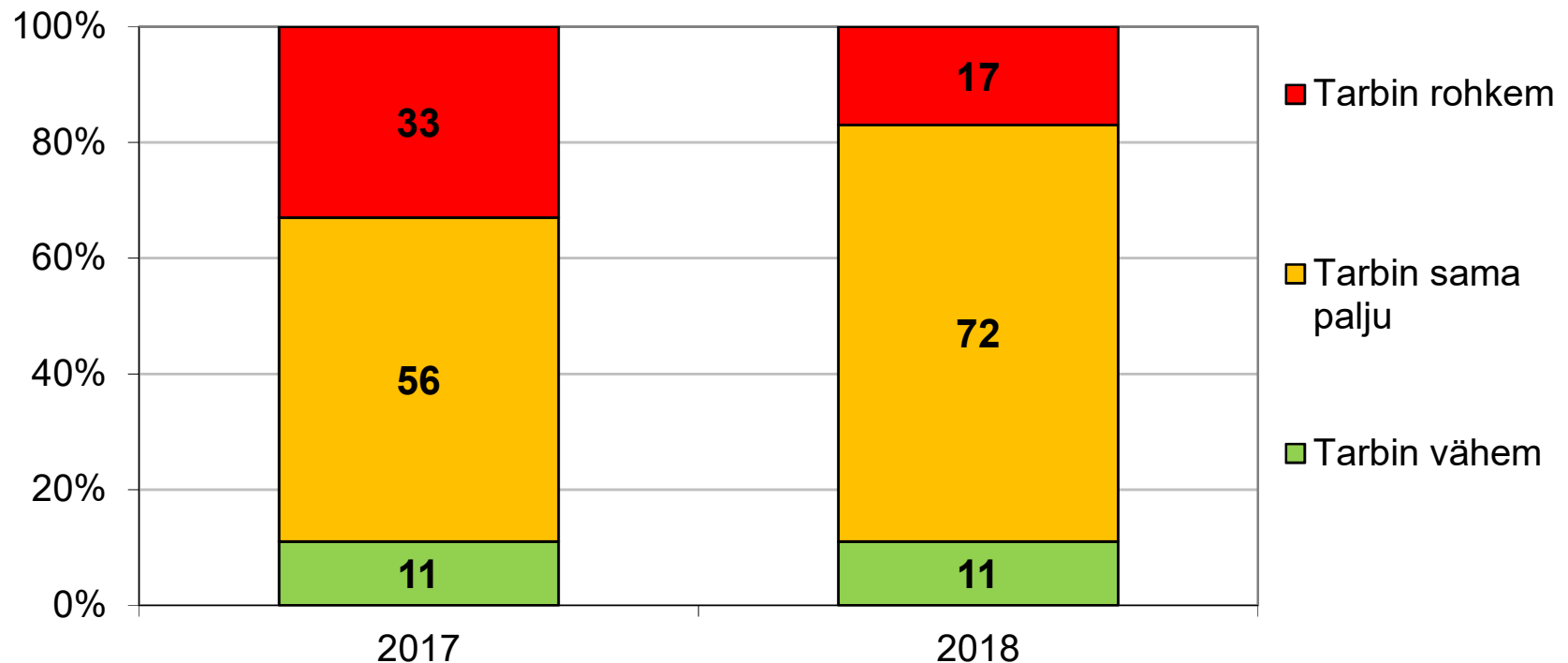
Lätist ostetud alkoholsete jookide ajaline varu (varude piisavus) 2018. aasta lõpus (päevades, vastava joogi varu omajate keskmine)

Kõige pikemaajalised on vastajate hinnangul Lätist soetatud kange alkoholi varud, kõige lühiajalisem on õllevaru

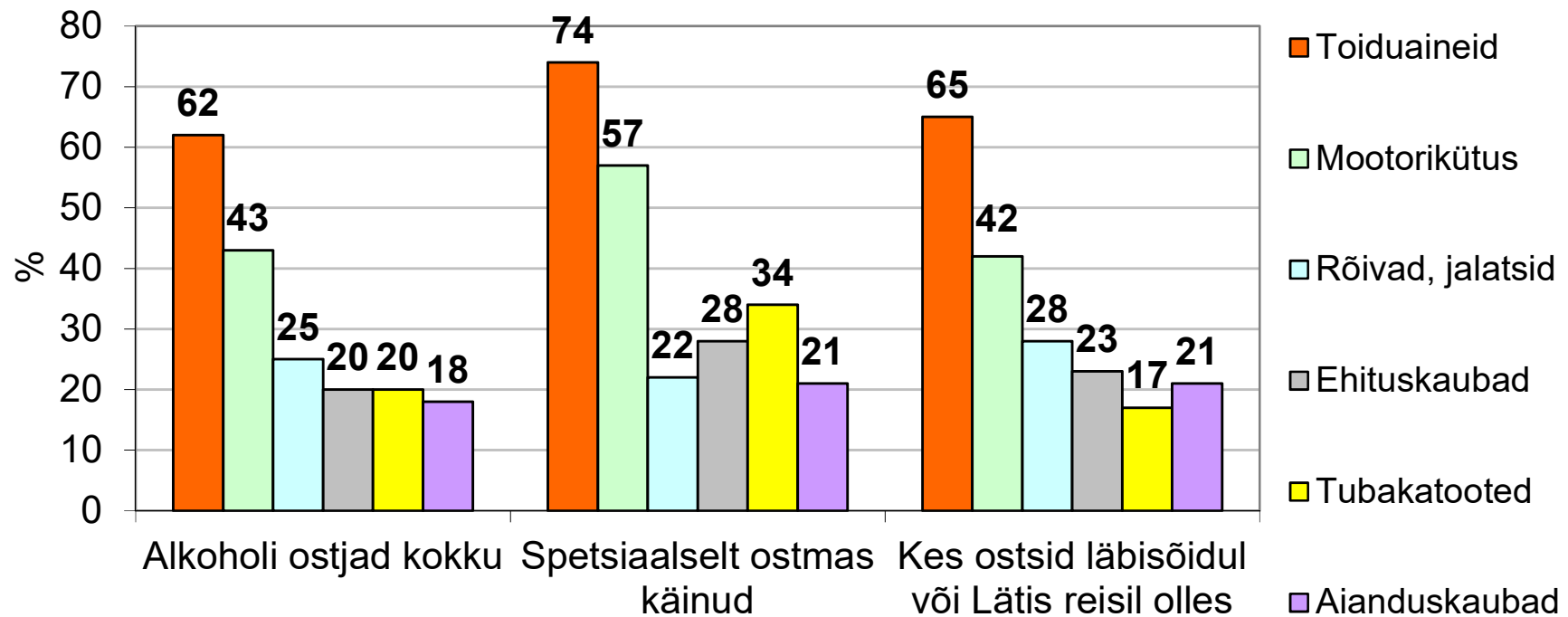
Koduse varu mõjumine alkoholitarbimisele 2017. ja 2018. aastal (Lätist alkoholi ostnud vastajate jaotus)

Ligi 3/4 Lätist alkoholi ostnud vastajatest tarbis alkoholi varudele vaatamata sama palju. Nende osakaal, kes tarbisid varude tõttu alkoholi rohkem, on langenud

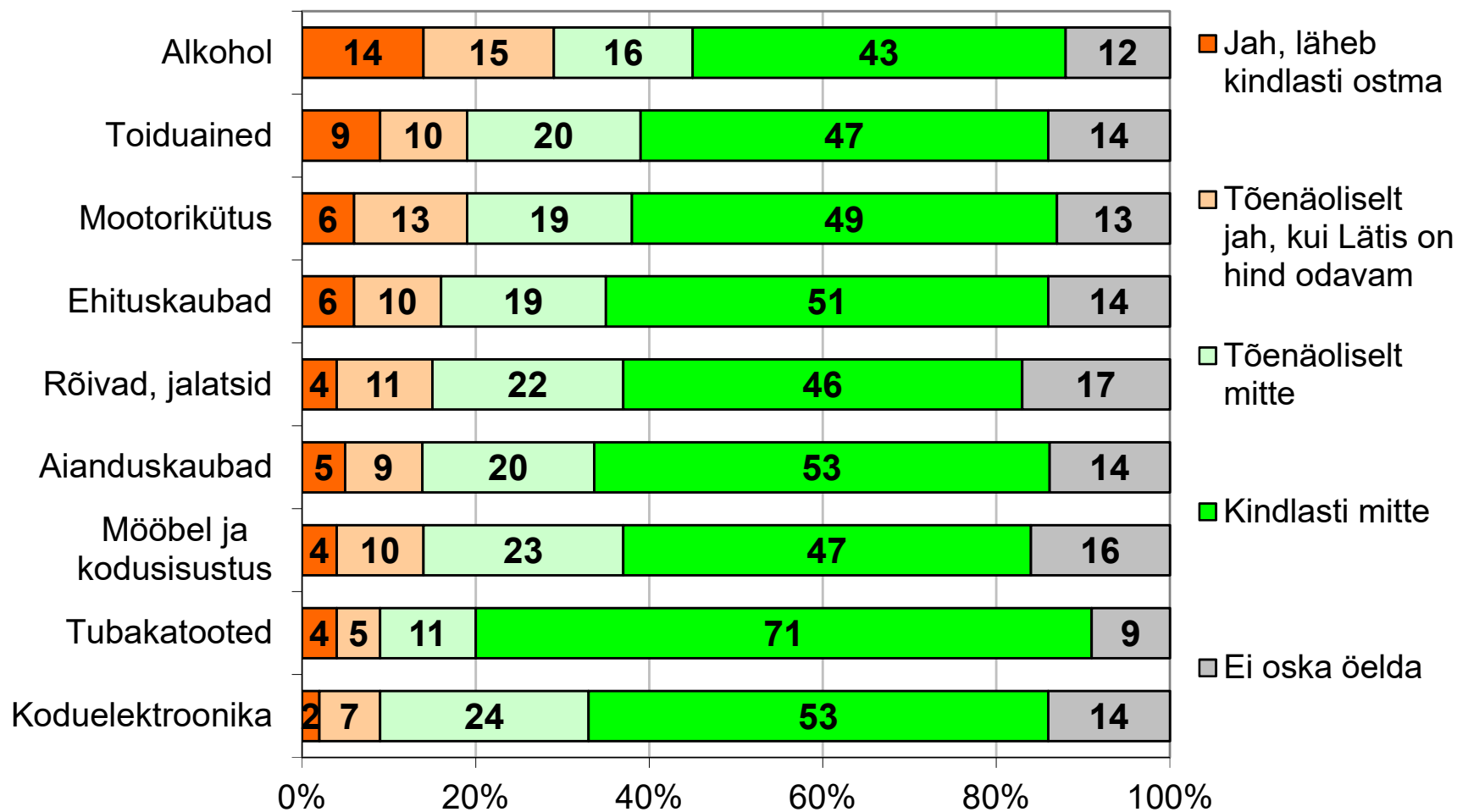

Kaupade kaasaostmine Lätist alkoholi ostes 2018. aastal (% Lätist alkoholi ostnud vastanutest)

Vastaja kohta keskmiselt osteti Lätist 2018. aastal kaupu 648 euro eest aastas, sh alkoholi 329 euro eest. Spetsiaalselt alkoholi ostmas käinud inimesed ostsid kaupu keskmiselt 1097 euro eest.

Lätist kaupade ostmise plaanid 2019. aastaks (% vastanutest)

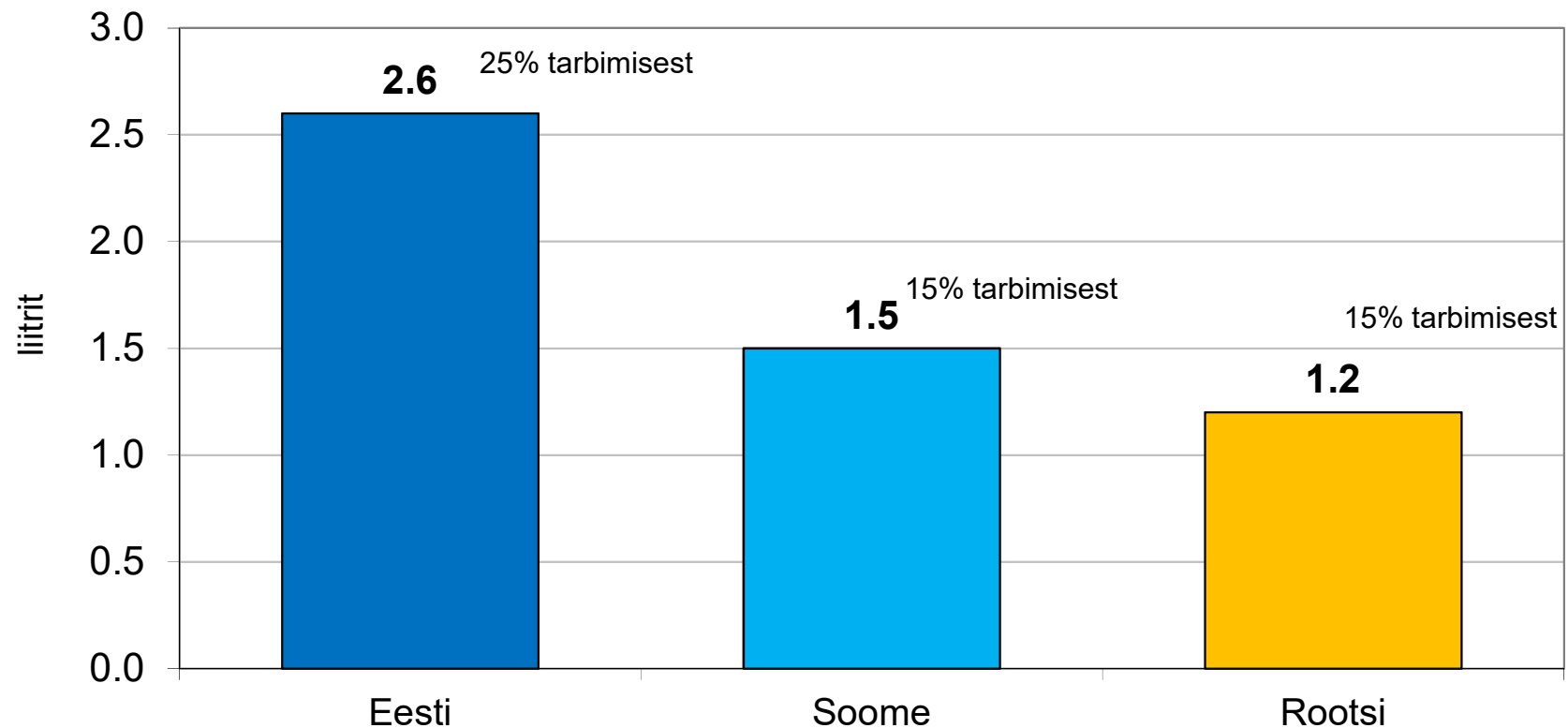

Lätis alkoholi spetsiaalselt ostmas käinute profiil

Eesti, Soome ja Rootsi elanike välisreisidelt kaasa toodud alkohoolsete jookide kogused 2017

(100% alkoholis, liitrit täiskasvanud (15+) elaniku kohta)

Allikas: EKI, Alko

Kokkuvõte

- Piiristude käivitaja - alkoholi jaehindade suur erinevus
- Teiste kaupade ostmine Lätist (v.a ettevõtete mootorikütuseostud) kaasnevad alkoholi ostmisega
- Alkoholi jaehindade erinevus Eesti ja Läti vahel on mõnevõrra vähenenud, kuid eriti õlle osas on endiselt suur ja ka 2020 ei ole olukord parem
- Eesti alkoholi aktsiisid ühed kõrgemad Euroopas, kuid lisaks aktsiisile mõjutab Eestis jaehinda oluliselt kaubanduse marginaal
- Eestis kauplusekettide lõikes suured jaehinna erinevused
- 2018.a elanike küsitlus näitas, et Lätist ostmine on muutunud organiseeritumaks (uudistamas käiakse vähem, ostud suuremad, tuuakse ka teistele jne)
- Lätis alkoholi ostnud inimeste osakaal jäi samaks (nii 2017. kui 2018. aastal 35%)
- Kasvas Lätist läbisõidul või reisil olles alkoholi ostnud inimeste osakaal (21%-lt 25%-le), kuid kahanes spetsiaalselt Lätti alkoholi ostma sõitnute osakaal (18%-lt 14%-le).
- Spetsiaalselt Lätist alkoholi ostmas käimine on muutunud „korrastatumaks“. Kui minnakse - ostetakse suurema summa eest, ostetakse rohkem ja raha eest ka teistele
- Alkoholi kõrvalt ostetakse ka teisi kaupu. Lisaks alkoholile tõi 2018. aastal Lätist toidukaupu 62%, mootorikütust 43% ning tubakatooteid 20% Lätist alkoholi ostnutest.

- 2019. aastaks näitavad küsitlustulemused Läti-suunalist ostuaktiivsuse vähenemist, kuid alkoholi ostma minna plaanib ikkagi 29% ning toiduaineid ja mootorikütust 19% vastanutest.
- Läti ostude arvel lisandub 2018.a tarbimisele 2,5 l absoluutalkoholi (2017.a 2,0 l)
- Elanike mõõdukad ostud teistest riikidest on normaalne ja võib isegi hästi mõjuda konkurentsile riigis
- Eesti puhul on praegu tegemist liialt suure kunstlikult tekitatud spetsialiseeritud piirikaubandusega, mis kahjustab Eesti ettevõtlust ja vähendab maksutulud
- Piirikaubandust ei saa (ja pole ka vaja) likvideerida, kuid seda saab vähendada
- See eeldaks:
 - aktsiismaksude alandamist
 - jaekaubanduse soovi maksude alanemisel seda ka jaehinnas järgida
 - tarbijalt vastustundlikku tarbimist (s.t Eestis jaehinna alanedes ei suurendataks ostukoguseid, vaid mõeldaks enam tervisele)

<http://www.ki.ee>

Marje@ki.ee

**Täna!
Head päeva jätku!**